

บทที่ 3

หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้า จากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน ของต่างประเทศกับประเทศไทยและวิเคราะห์เปรียบเทียบ

การรับซื้อกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้านนับเป็นเรื่องใหม่ที่เพิ่มเกิดขึ้นในประเทศไทยไม่นาน ซึ่งเดิมที่ประชาชนจะไม่สามารถผลิตหรือจำหน่ายไฟฟ้าได้ เพราะมีกฎหมายหลายฉบับที่ควบคุมการผลิตและการจำหน่ายไฟฟ้าโดยรัฐเท่านั้น แต่ในต่างประเทศมีการรับซื้อกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้านมานานแล้ว ในบทนี้จะทำการศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับซื้อกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้านทั้งของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และการรับซื้อกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้านของต่างประเทศ คือ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา และกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน (Solar Rooftop) ของต่างประเทศ

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาถึง การรับซื้อกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้านของต่างประเทศ คือ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา และกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งมีรูปแบบวิธีการที่น่าสนใจ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการผลิตและรับซื้อกระแสไฟฟ้า ตามกฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่มีการนำมาตรการทางภาษีมาใช้ เพื่อการสนับสนุนให้เกิดการออกแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างรวมถึงการใช้พลังงานที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมโดยมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับนโยบายพลังงาน ค.ศ. 2005 หรือ Energy Policy Act of 2005 มีการกำหนดให้สิทธิประโยชน์ทาง ภาษีเงิน โดยกำหนดประเภทของทรัพย์สิน ผู้ที่สามารถขอรับสิทธิประโยชน์ อัตราการให้สิทธิ ประโยชน์ และวิธีการตรวจสอบรวมถึงผู้มีอำนาจในการตรวจสอบสหรัฐอเมริกา วางตำแหน่งของประเทศไว้ในฐานะประเทศที่สามารถส่งมอบระบบพลังงานที่น่าเชื่อถือ ราคาไม่แพงและยั่งยืน สำหรับมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) ซึ่งเป็นรัฐที่มีการผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน แสงอาทิตย์มากที่สุดที่สุดในสหรัฐอเมริกานั้น

ในสหรัฐอเมริกา ประชาชนมีการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป ประมาณ 1.4 ล้านหลังคาเรือน ใน 50 รัฐ และมีกำลังผลิตรวมกว่า 40,000 เมกะวัตต์ ซึ่งในแต่ละรัฐก็มีนโยบาย และกฎระเบียบที่ แตกต่างกันไป ในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป ทุกบ้านจะต้องลงทะเบียน พร้อมทั้งติดตั้งมิเตอร์ที่สามารถระบุหน่วยสุทธิจากการผลิต และใช้ไฟฟ้าเอง หรือที่เรียกว่า Net Metering (NEM) ซึ่งเมื่อมี ไฟฟ้าจากการผลิตเหลือจากการใช้ภายในบ้าน ก็สามารถขายกลับเข้ามาในระบบได้ หรือ Net Excess Generation (NEG) ได้ ซึ่งแต่ละรัฐมีวิธีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน¹

สำหรับสหรัฐอเมริกามีนโยบายส่งเสริมการดำเนินการเร่งรัดและเข้มข้น เพื่อสนับสนุน การพัฒนาแหล่งพลังงานหมุนเวียนโดยการจัดตั้งเขตพื้นที่พลังงาน แสงอาทิตย์หรือ SEZs สำหรับ พลังงานแสงอาทิตย์ระดับใหญ่ (Utility Scale) ส่วนใน มลรัฐแคลิฟอร์เนีย มีการวางแผนและการ กำหนดเขตเมืองและเขตปกครองของมลรัฐแคลิฟอร์เนียบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้ที่ดินใน ท้องถิ่น รัฐบาลท้องถิ่นมักบังคับ ใช้แผนทั่วไปของตนเองและแผนครอบคลุมอื่น ๆ ที่เป็นแนวทาง ในการพัฒนาชุมชน เช่น การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ระดับใหญ่สามารถอยู่ในชุมชนได้ และการ จัดแบ่งโซนสำหรับโครงการพลังงานแสงอาทิตย์และตามเจตนารมณ์ของสภานิติบัญญัติ

¹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย .(2563). *สงครามแดด รัฐแคลิฟอร์เนีย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2034:art-2017070401&catid=49&Itemid=251 .

ว่าท้องถิ่นต้องมีกฎหมายที่จะสนับสนุนให้มีการติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์โดยการ ขจัดอุปสรรคและลดต้นทุนในการอนุญาต²

3.1.1.1 การผลิตไฟฟ้าและการติดตั้งอุปกรณ์

การผลิตและใช้ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ของสหรัฐอเมริกามีกฎหมายสำคัญ คือ The American Clean Energy and Security Act of 2009 (ACES) หรือกฎหมายเกี่ยวกับพลังงานสะอาดและความมั่นคงของชาวอเมริกัน พ.ศ. 2552 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อลดการปล่อยมลพิษซึ่งทำให้เกิดภาวะโลกร้อนและกิจกรรมทางอุตสาหกรรมอื่นๆ โดยให้อำนาจหน่วยงานทางด้านสิ่งแวดล้อมจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อควบคุมการปล่อยมลพิษ และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานสะอาด พลังงานหมุนเวียน โดยมีการให้เงินช่วยเหลือในมลรัฐต่างๆ และมีการให้เงินสนับสนุนการติดตั้งอุปกรณ์ผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของเงินที่ลงทุน ตามที่กำหนดไว้ใน The American Clean Energy and Security Act of 2009 (ACES) หรือกฎหมายเกี่ยวกับพลังงานสะอาดและความมั่นคงของชาวอเมริกัน พ.ศ. 2552 มาตรา 132 (C)³

สหรัฐอเมริกาคำหนดให้การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์จะต้องขออนุญาตหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องถิ่นนั้นๆ โดยเจ้าหน้าที่ห้ามปฏิเสธคำร้องขอในการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ เว้นแต่ มีการวินิจฉัยเป็นลายลักษณ์อักษรว่าอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยของประชาชนตามที่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย มาตรา 714 และมาตรา 801 กำหนดไว้โดยจะต้องมีการติดตั้งบนอาคารตามรูปแบบที่กำหนดและต้องใช้อุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานระบบพลังงานแสงอาทิตย์จะต้องได้รับการรับรอง โดย Solar Rating Certification Corporation (SRCC) หรือหน่วยงานรับรองอื่น ๆ ที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ SRCC เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ตามกฎหมายเกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์ พ.ศ. 2521 (The Solar Rights Act 1978) นอกจากนั้นยังกำหนดให้เงื่อนไขในสัญญาใดๆ ที่มีอยู่ใน โฉนดสัญญาเครื่องมือรักษาความปลอดภัยหรือเครื่องมืออื่นใดที่มีผลต่อการโอนหรือขายหรือผลประโยชน์ใด ๆ ในทรัพย์สินที่แท้จริงซึ่งห้ามหรือ จำกัด การติดตั้งหรือใช้ระบบพลังงานแสงอาทิตย์อย่างมีประสิทธิภาพคือเป็นโมฆะและไม่สามารถบังคับใช้ได้ และกฎหมายพลังงานแสงอาทิตย์ยังปกป้องการเข้าถึงแสงแดด

² ชูติมา อยู่ดีและคณะ. (2562). มาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการผลิตและใช้ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์. *วารสารวิชาการแพรวกาพลินธุ์ มหาวิทยาลัยกาพลินธุ์*, 6 (1), หน้า 14.

³ ภาคผนวก ข กฎหมายเกี่ยวกับพลังงานสะอาดและความมั่นคงของชาวอเมริกัน พ.ศ. 2552 มาตรา 132 (C) (The American Clean Energy and Security Act of 2009 (ACES)).

ของเจ้าของบ้านปกป้องแผงโซลาร์เซลล์จากการบังแดดที่เกิดจากต้นไม้หรือการเติบโตอื่น ๆ ในทรัพย์สินของเพื่อนบ้านอีกด้วย⁴

มาตรการส่งเสริมการลงทุนด้านพลังงาน โดยการให้สำหรับผู้ผลิตพลังงานที่ลงทุนในโรงงานผลิตแห่งใหม่ขยายหรือติดตั้งอุปกรณ์ใหม่ที่สร้างขึ้นในสหรัฐอเมริกาได้สิทธิในการเครดิตภาษีการลงทุนด้านพลังงาน (Business Energy Investment Tax Credit) หรือรับเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากกระทรวงการคลัง สำหรับการติดตั้งอุปกรณ์ผลิตพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน ซึ่งรวมถึงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ นิติบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินอุปกรณ์การผลิตไฟฟ้า ความร้อน ความเย็น จากพลังงานแสงอาทิตย์ เครดิตภาษีเงินได้ในอัตราร้อยละ 30 ของราคาต้นทุนทรัพย์สินการผลิตแผงโซลาร์เซลล์เป็นหนึ่งในโครงการที่ได้รับทุนจากโครงการทั้งหมด 183 โครงการ นอกจากนี้ เพื่อให้การแข่งขันภายในประเทศไม่เสียเปรียบประเทศคู่แข่ง อย่างจีนและไต้หวันก็จะใช้มาตรการการตั้งกำแพงภาษีการนำเข้าหรือภาษีศุลกากรควบคู่ไปด้วย โดยจัดเก็บภาษีในอัตราสูง เพื่อป้องกันการแข่งขันทางการค้าจากต่างประเทศ จากการการนำเข้าวัตถุดิบ อุปกรณ์ เครื่องจักร เป็นต้น นอกจากนี้ ยังให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax incentive) โดยกำหนดให้ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ระบบโซลาร์เซลล์ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ⁵

3.1.1.2 การขายและการรับซื้อกระแสไฟฟ้าของภาครัฐ

มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐคือ คณะกรรมการส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน หรือ DSIREUSA (Database of State Incentives for Renewables & Efficiency) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เก็บข้อมูลและสถิติการดำเนินของรัฐต่าง ๆ โดยการสนับสนุนของกระทรวงพลังงานสหรัฐ ได้สรุปการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รัฐที่สามารถขายไฟฟ้าจากโซลาร์รูฟท็อปที่เหลือจากการใช้ในบ้านกลับคืนได้ในราคาขายปลีก อีกทั้งยังไม่มีการจำกัดหน่วยที่จะขายกลับคืน

นอกจากกำหนดราคารับซื้อแล้ว รัฐยังได้กำหนดมาตรการอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อบริหารจัดการโซลาร์รูฟท็อปด้วย เช่น กำหนดขนาดของโซลาร์รูฟท็อปที่อนุญาตให้ติดตั้ง กำหนดปีที่จะเลิกรับซื้อไฟฟ้าจากโซลาร์รูฟท็อป กำหนดปริมาณเพดานที่จะรับซื้อภายในรัฐ กำหนดค่าธรรมเนียมสำหรับการติดตั้งครั้งแรก และ กำหนดค่าสำรองไฟฟ้าจากระบบไฟฟ้า ทั้งนี้ เพื่อรักษาความมั่นคงในระบบไฟฟ้า ควบคุมราคาไฟฟ้า และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทต่าง ๆ

⁴ California Solar Rights Act: What Is It?.(2020). (Online). Available: <https://understandsolar.com/california-solar-rights-act/>

⁵ ibid

จากการศึกษากฎหมายข้อบังคับด้านสาธารณูปโภคสาธารณะ พ.ศ. 2521 (Public Utility Regulatory Policies Act of 1978 : PURPA) ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบการกิจการผลิตไฟฟ้า ผู้จัดตั้งหรือผู้จัดจำหน่ายกระแสไฟฟ้า ซึ่งประกอบไปด้วยรูปแบบผู้ขายส่งและผู้ขายปลีก และในการจัดตั้งอุตสาหกรรมผลิตไฟฟ้าอิสระ โดยให้กิจการสาธารณูปโภคอนุญาตให้ผู้ผลิตอิสระขายไฟฟ้าตามสายส่งไฟฟ้าได้อย่างเสรีแก่บุคคลที่สาม ซึ่งจะต้องมีระบบเครือข่ายการส่งไฟฟ้ารับรองเพื่อป้องกันระบบขายไฟฟ้าเกิดปัญหาเรื่องการขาย ผู้ผลิตต้องมีระบบการเชื่อมต่อไฟฟ้าอื่นได้ด้วย โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการโครงข่ายไฟฟ้าต้องรับซื้อพลังงานส่วนเกินจากระบบพลังงานหมุนเวียนขนาดเล็ก (ไม่เกิน 80 เมกะวัตต์) ที่ขอเชื่อมต่อระบบในอัตราเท่ากับผู้ประกอบการระบบโครงข่ายไฟฟ้าต้องจ่ายค่าพลังงานอย่างเป็นธรรมและสมเหตุสมผล ไม่เลือกปฏิบัติ โดยคณะกรรมการข้อบังคับด้านพลังงานแห่งรัฐบาลกลางมีอำนาจควบคุมการในกำหนดราคา

สำหรับมาตรฐานในการรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนใช้กระบวนการจัดซื้อตามตลาดอย่างกลไกการประมูลแบบหมุนเวียน (Renewable Auction Mechanism : RAM) เป็นกลไกการจัดซื้อตามตลาดที่ง่ายขึ้นสำหรับโครงการสร้างการกระจายแบบหมุนเวียน (DG) มากกว่า 3 เมกะวัตต์และสูงถึง 20 เมกะวัตต์ โดยอนุญาตให้ผู้ประมูลตั้งราคาของตนเองจัดทำสัญญามาตรฐานง่ายๆ และจะเลือกผู้เข้าร่วมประมูลที่เสนอราคาต่ำที่สุดเป็นผู้ชนะประมูล โครงการทั้งหมดถูกส่งไปยัง CPUC ผ่านกระบวนการตรวจสอบด้านกฎระเบียบที่เร่งด่วน

3.1.1.3 มาตรการในการกำจัดหรือรีไซเคิลแผงเซลล์แสงอาทิตย์เมื่อสิ้นสุดการใช้งาน

สหรัฐอเมริกา นำระบบ ระบบมัดจำคืนเงิน หมายถึง การกำหนดเงื่อนไขให้ผู้บริโภคจ่ายเงินมัดจำสำหรับสินค้าบางประเภท เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นำของเหลือหรือวัสดุบรรจุภัณฑ์มาคืนเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ระบบมัดจำและเงินคืนเป็นภาษีเกี่ยวกับการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีเงินคืนเมื่อผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์จะถูกส่งกลับเพื่อนำไปรีไซเคิลผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ เช่น บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม, แบตเตอรี่ ตะกั่วกรด, น้ำมัน, ยาง, วัสดุที่เป็นอันตรายต่าง ๆ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอื่นๆ

ประสิทธิภาพของระบบมัดจำและคืนเงินระบบคืนเงิน เป็นนโยบายทางเลือกเพื่อลดการกำจัดขยะ เช่น ค่าธรรมเนียมสินค้า (materials tax) ค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ (a take back mandate) มักเรียกว่าค่าธรรมเนียม (product tax) การรีไซเคิลล่วงหน้า เงินอุดหนุนการรีไซเคิลและมาตรฐานการรีไซเคิลซึ่งเสมือนเป็นการฝากเงินกับหน่วยงานผู้มีอำนาจ

⁶ State of California. (2020). *Renewable Auction Mechanism : RAM*. (Online). Available: https://www.cpuc.ca.gov/Renewable_Auction_Mechanism/.

จัดเก็บ การกำหนดราคาสำหรับการกำจัดขยะในครัวเรือนและการเก็บขยะรีไซเคิล โดยไม่มีค่าใช้จ่ายนั้นเป็นไปตามหลัก “ทิ้งเท่าไรจ่ายเท่าที่ทิ้ง” (pay-as-you-throw)

มาตรฐานรีไซเคิลและเงินอุดหนุนรีไซเคิลระบบมัดจำคืนเงินมักใช้ควบคู่ไปกับการเก็บค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์โดยผู้บริโภครวมเข้าด้วยกัน ค่าธรรมเนียมที่รวมอยู่ในราคาสินค้า และจะได้รับเงินค่าธรรมเนียมที่เก็บคืนเมื่อนำซากผลิตภัณฑ์ที่รีไซเคิลแล้วมาคืนให้ที่ศูนย์รับซื้อคืนที่ได้รับอนุญาตแล้ว เพื่อให้สามารถนำผลิตภัณฑ์ที่รีไซเคิลแล้วนั้นไปรีไซเคิล ไซ้ซ้ำ หรือกำจัดอย่างถูกต้องต่อไป ระบบนี้จะช่วยลดการทิ้งขยะที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่รีไซเคิลแล้ว และส่งเสริมให้มีการนำผลิตภัณฑ์นั้นไปใช้ซ้ำหรือรีไซเคิลได้ มาตรการดังกล่าวหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา นำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นพฤติกรรมของประชาชนในการส่งคืนซากผลิตภัณฑ์ให้กับองค์กรที่มีหน้าที่ดำเนินการป้องกันการทิ้งขยะอิเล็กทรอนิกส์บางประเภทอย่างไม่ต้อง

3.1.2 การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการผลิตและรับซื้อกระแสไฟฟ้าตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

มาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการผลิตและใช้ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกฎหมายโดยตรงเพียงฉบับเดียว คือ กฎหมายพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy Sources Act 2000 : EEG)

นอกจากนั้น ยังมีกฎหมาย ชื่อว่า German Energy Law (EEG) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนด้านพลังงานทดแทนรวมถึงพลังงานแสงอาทิตย์และสนับสนุนให้ราคาสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีราคาถูกลง เพื่อให้เกิดการแพร่หลายในภาคประชาชน และจูงใจให้ผู้ผลิตหันมาผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้น โดยมีองค์กร DENA36 เป็นองค์กรรับผิดชอบ ด้วยผลแห่งกฎหมายฉบับดังกล่าว จึงทำให้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีอัตราการเจริญเติบโตของการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ (Photovoltaic) อย่างรวดเร็วและมีอัตราการผลิตมากกว่าร้อยละ 57 ของโลก

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พลังงานนิวเคลียร์คิดเป็นร้อยละ 22 ของการใช้พลังงานทั้งหมดในประเทศ แต่หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ โรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์รั่วที่เมืองฟูกูชิม่าประเทศญี่ปุ่น รัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ตัดสินใจปิดโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ 8 แห่งทันที โดยพิจารณาปิดจากโรงงานที่มีความเก่าแก่ที่สุดตามลำดับ และประกาศจะปิดโรงงานที่เหลือทั้งหมดอีก 9 โรงงานภายในปี 2022 นั่นก็หมายความว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีแนวโน้มความต้องการพลังงานไฟฟ้าทางเลือกอย่างเร่งด่วน และทำให้เกิดการผลิตไฟฟ้าโดยพลังงานแสงอาทิตย์มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น เมืองไฟร์บวร์ก (Freiburg) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการจัดตั้ง "Solar Settlement" หรือ "ชุมชนพลังงานแสงอาทิตย์ต้นแบบ" โดยอาคารทุกหลังมีการติดตั้งแผงโซลาร์

รูปที่ 10 ไร่บนหลังคาเพื่อผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า ทำให้ชุมชนแห่งนี้สามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ถึง 420,000 กิโลวัตต์/ชั่วโมง และคิดเป็นพลังงานที่ส่งออกสูงสุดต่อปีถึง 445 กิโลวัตต์ เมื่อคำนวณแล้วจะเห็นได้ว่าชุมชนแห่งนี้สามารถลดการใช้พลังงาน เมื่อเทียบกับน้ำมันถึง 200,000 ลิตร และลดคาร์บอนไดออกไซด์ได้ถึง 500 ตัน⁷

การลงทุนส่วนใหญ่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมักได้รับสิทธิประโยชน์ (Incentives) การส่งเสริมการลงทุนในทั้งในรูปแบบของการให้เงินอุดหนุนโดยตรง การให้กู้ยืมเพื่อการลงทุน โดยการลดอัตราดอกเบี้ย หรือการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ (grant) การรับประกันโดยรัฐบาลหรือการให้กู้ยืมโดยไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย โดยรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจะกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการขายตัวของธุรกิจหรือการลงทุนใหม่ การส่งเสริมด้านพลังงานทดแทน พลังงานแสงอาทิตย์ในเยอรมนีขยายตัวตามลำดับตั้งแต่ปี 2006 รัฐบาลได้มีมาตรการ Feed in Tariffs (FIT) ภายใต้ German Renewable Energy Act. สำหรับผู้ลงทุนในพลังงานทางเลือก ทำให้ราคาของกระแสไฟฟ้าลดต่ำกว่า ร้อยละ 50

3.1.2.1 การผลิตไฟฟ้าและการติดตั้งอุปกรณ์

ใน ค.ศ. 2011 1 ใน 5 ของไฟฟ้าที่ชาวเยอรมันใช้มาจากพลังงานทางเลือก ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และ ก๊าซ รัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตั้งเป้าหมายว่าภายในปี ค.ศ. 2050 ร้อยละ 80 ของกระแสไฟฟ้าจะมาจากพลังงานทางเลือก ตั้งแต่ปี 2009 เมืองมิวนิค เป็นเมืองที่มุ่งเน้นในเรื่องของ พลังงานสะอาด และตั้งเป้าว่าจะผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานทางเลือกให้เพียงพอกับความต้องการของเมืองภายในปี 2025 ดังนั้นแล้ววันบาวาเรียจะเป็นเมืองแรกของโลกที่มีพลเมืองกว่า 1 ล้านครัวเรือน หรือ 1.4 ล้านคน ที่สามารถใช้พลังงานสีเขียวคิดเป็นจำนวน 7.5 TWh ต่อปี

ปัจจุบันเยอรมนีนับเป็นประเทศสำคัญลำดับต้นที่มีการติดตั้ง แผงวงจรหรือPV โดยมีกำลังผลิตในปีที่ผ่านมาถึง 25 Gigawatts และในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา สามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้ถึง 28 GW โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าจาก แสงอาทิตย์ของเยอรมนีมีการผลิตร้อยละ 50 ของความต้องการของประเทศ และจากข้อมูลของรัฐบาลเยอรมนีสัดส่วนของของไฟฟ้าที่ผลิตโดยหน่วยงานท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 10 ของการผลิตทั้งหมดซึ่ง ต้องการเพิ่มสัดส่วนนี้ให้ได้ถึงร้อยละ 20 ในปี 2020

⁷ อิมเม้นซ์ นิซ. (2563). *ชุมชนพลังงานแสงอาทิตย์ ณ เมืองไฟร์บวร์ก สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.gump.in.th/article/539> .

สถานการณ์ปัจจุบัน แม้จะมีแนวโน้มความต้องการแผงวงจรขยายตัว แต่ปัจจุบันผู้ผลิตแผง Solar ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้รับผลกระทบจากสินค้าจากสาธารณรัฐประชาชนจีน สินค้าแผงวงจรและอุปกรณ์จากสาธารณรัฐประชาชนจีนมีราคาถูกกว่าสินค้าเยอรมัน ร้อยละ 30 -50 อีกทั้งคุณภาพก็นับว่ามีคุณภาพดีเพราะผลิตจากเครื่องจักรเยอรมัน ราคาแผงวงจร โดยทั่วไปจะคิดจากจำนวนกระแสไฟฟ้าต่อหน่วยวัตต์ โดยราคาเฉลี่ยหน่วยละ 50 cent แผงวงจรที่นิยมติดตั้งกันมี Model ตั้งแต่ 100- 280 Watt ในปัจจุบัน ผู้ผลิตหลายรายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เริ่มปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ที่จะสู้กับสินค้าจีน โดยหันมาเพิ่มการบริการให้แก่ลูกค้า เช่น เน้นการผลิตเครื่องแปลงกระแสไฟฟ้า ปรับปรุงการบริการและค้นคว้าคิดค้นอุปกรณ์ใหม่ๆ เพื่อนำไปผลิตกระแสไฟฟ้าผลิตความร้อนและระบบความเย็น นอกเหนือไปจากนี้ความต้องการพลังงานความเย็นหรือ Solar cooling มีอัตราการขยายตัวสูงขึ้นเพราะความต้องการเครื่องปรับอากาศและราคาค่าขายไฟฟ้าที่สูงเพิ่มขึ้น โดยพื้นฐานนั้นแผงวงจรจะรองรับเฉพาะการผลิตกระแสไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ แต่จะสามารถผลิตทั้งความร้อนและความเย็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังมีต้นทุนที่ต่ำกว่า รวมถึงค่าติดตั้งและค่าใช้จ่ายเครื่องปรับอากาศ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีนโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการลดต้นทุนการผลิตเซลล์ แสงอาทิตย์และเพิ่มประสิทธิภาพด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีเงินอุดหนุนประจำปีประมาณ 4 พันล้านยูโร อัตราการให้เงินอุดหนุนอยู่ในช่วงร้อยละ 50 ของต้นทุน โครงการทั้งหมดรวมทั้งยังมีการให้เงินสนับสนุนโครงการแก่นักลงทุน โดยตรง (Cash Incentives) เป็นเงินให้เปล่าไม่ต้องชำระคืน เพื่อลดต้นทุนในด้านการ ติดตั้งอุปกรณ์การผลิต เช่น โครงการ GRW Cash Grants ที่มีอัตราสูงสุดจะมี เงินช่วยเหลือสูงสุดถึงร้อยละ 35 ของค่าใช้จ่ายสำหรับกิจการขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ใน ภาคตะวันออกของประเทศ โดยเงินสนับสนุนตั้งแต่ร้อยละ 20 - 30 ของต้นทุน โครงการที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดเพดาน การให้เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ (Interest Reduced Loans) เป็นเครื่องมือหรือ โครงการทางการเงินที่เสนอให้นักลงทุนต่างชาติในเงื่อนไขเดียวกันกับนักลงทุนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและอาจถือได้ว่าได้กำไรจากการกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยลดการวางแผนทางการเงินระยะยาวได้และการค้ำประกันของภาครัฐ (Public Guarantees) เป็นการสนับสนุนจากภาครัฐให้นักลงทุนที่ไม่มีหลักทรัพย์โดยการค้ำประกันกับสถาบันการเงินให้ถึงร้อยละ 80 ของจำนวนเงินกู้ยืม⁸

นอกจากนั้น รัฐบาลยังสนับสนุนให้ประชาชนติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้าน โดยการจำกัดราคาต้นทุนในการติดตั้งให้มีราคาไม่แพง และประชาชนจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการ

⁸ ชูติมา อยู่ดีและคณะ. อังแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 6.

เชื่อมต่อระบบ และอุปกรณ์ตัวเก็บข้อมูลจำนวนไฟตามกฎหมายพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy Sources Act (EEG 2017)) Section 16⁹ รวมทั้งต้องรับผิดชอบรับภาระค่าใช้จ่ายกรณีที่มีการติดตั้งอุปกรณ์อื่นๆเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของแผงโซลาร์เซลล์¹⁰

3.1.2.2 การขายและการรับซื้อกระแสไฟฟ้าของภาครัฐ

การอุตสาหกรรมแผงเซลล์แสงอาทิตย์ (Photovoltaic หรือ PV) ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ส่วนใหญ่จะติดตั้งทางตอนใต้ของประเทศ ที่มีการใช้กระแสไฟฟ้ามาก และมีแสงอาทิตย์ยาวนาน อีกทั้งเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ ส่วนทางตอนเหนือจะมีการผลิตพลังงานลมมากกว่า อีกทั้ง ปัจจุบันราคาของแผงวงจรSolar และ Onshore wind ได้ลดลงตามลำดับ และราคาของ Rooftop Solar ก็มีราคาที่แข่งขันได้กับค่าไฟฟ้าปกติ โดยค่าไฟฟ้าจากพลังงานนิวเคลียร์ประจำครัวเรือน ราคาค่าไฟประมาณ 20 เซ็นต์ต่อกิโลวัตต์ ในขณะที่ในวงการอุตสาหกรรมโรงงานไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์จะได้รับการยกเว้นการเสียค่าไฟ ประมาณ 4.4 เซ็นต์ต่อกิโลวัตต์ (ซึ่งเป็นการที่รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือ) โดย รัฐบาลเยอรมันจะประกันกำไรขั้นต่ำ อยู่ที่ 2.5 เซ็นต์ต่อกิโลวัตต์¹¹

กฎหมายพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy Sources Act 2000 : EEG) กำหนดการรับซื้อไฟฟ้าในอัตราพิเศษ แบบไม่จำกัดจำนวนเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้ไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนสามารถแข่งขันกับพลังงานหลักในเชิงเศรษฐกิจได้ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นและเป็นแม่แบบที่หลายประเทศนำไปใช้เป็นแบบอย่าง ต่อมาปี 2015 มีการนำระบบการประมูลมาใช้เพื่อลดต้นทุนที่เกี่ยวกับผู้บริโภคนั้นที่สุดท้าย¹² ผู้ประกอบการระบบโครงข่ายไฟฟ้าต้องดำเนินการซื้อ ส่ง และจำหน่ายไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนทั้งหมดก่อนเป็นลำดับแรก เว้นแต่เพื่อความปลอดภัยและความมั่นคงของพลังงาน และตามคำร้องของผู้ผลิตไฟฟ้า ผู้ประกอบการระบบโครงข่ายไฟฟ้าต้องหาจุดที่เหมาะสมเพื่อให้แน่ใจว่าไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าจะสามารถเข้าสู่ระบบได้โดยไม่ชักช้าด้วยเทคโนโลยีที่ดีที่สุด เพื่อให้การซื้อ ส่ง และจำหน่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในกรณีที่ปริมาณกระแสไฟฟ้าในระบบไม่เหมาะสม ผู้ประกอบการระบบโครงข่ายไฟฟ้ามีสิทธิปฏิเสธค่าขอเชื่อมต่อได้ และหากผู้ประกอบการระบบโครงข่ายไฟฟ้าไม่ดำเนินการและมีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้ผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการระบบ

⁹ ภาคผนวก ค กฎหมายพลังงานหมุนเวียน , มาตรา 16 (Renewable Energy Sources Act (EEG 2017)) Section 16

¹⁰ ภาคผนวก ค กฎหมายพลังงานหมุนเวียน , มาตรา 16 (Renewable Energy Sources Act (EEG 2017)) Section 16

¹¹ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก. (2563). *ตลาดสินค้าแผงเซลล์แสงอาทิตย์Photovoltaic*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.ryt9.com/s/expd/1535864> .

¹² ชูติมา อยู่ดีและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 61.

โครงข่ายไฟฟ้าได้ เว้นแต่ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการปรับปรุงพัฒนาและขยายระบบโครงข่ายไฟฟ้า ผู้ประกอบกิจการระบบโครงข่ายไฟฟ้าเป็นผู้รับผิดชอบ¹³ และกฎหมายพลังงานหมุนเวียน ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์การรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนในแบบตลาดขายตรง คือ การที่ผู้ผลิตไฟฟ้าสามารถขายไฟฟ้าให้แก่บุคคลที่สามได้โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านผู้จัดจำหน่ายไฟฟ้า และจะได้รับเงินอุดหนุนโดยผู้ประกอบกิจการโครงข่ายไฟฟ้าล่วงหน้าเป็นรายเดือนตามปริมาณไฟฟ้าที่คำนวณว่าจะเข้าสู่ระบบและมีระยะเวลาในการสนับสนุน 20 ปี

3.1.2.3 มาตรการในการกำจัดหรือรีไซเคิลแผงเซลล์แสงอาทิตย์เมื่อสิ้นสุดการใช้งาน

เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2012 สหภาพยุโรปได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบพิเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์(Waste Electrical and Electronic Equipment: WEEE) โดยขยายความรับผิดชอบสำหรับผู้ผลิตแผงเซลล์พลังงานแสงอาทิตย์ในระดับสหภาพยุโรปเป็น การเฉพาะ ตามบัญชีรายชื่อภาคผนวก 2 ของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องมีการจัดการซากผลิตภัณฑ์ตามบทบัญญัติ ระเบียบพิเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste Electrical and Electronic Equipment: WEEE 61 ซึ่งกำหนดบทบัญญัติที่เป็นหลักการพื้นฐานให้ผู้ผลิต แผงเซลล์แสงอาทิตย์ต้องมีหน้าที่ในการรวบรวม เก็บคืน ขนส่ง และรีไซเคิลแผงเซลล์แสงอาทิตย์ซึ่ง อยู่ในความควบคุมตามกฎหมายของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ออกกฎหมายอนุวัติการตามระเบียบพิเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์(Waste Electrical and Electronic Equipment: WEEE) โดยกำหนดมาตรการเงินประกัน (financial guarantee) ซึ่งผู้ผลิต จะต้องกำหนดไว้เมื่อมีการขายแผงเซลล์แสงอาทิตย์ ซึ่งมีหลักการคำนวณเงินประกันที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอนุญาตให้มีการจัดทำสัญญาระหว่างผู้ผลิตกับเจ้าของเกี่ยวกับข้อตกลง ด้านการบริการรีไซเคิลในสัญญาได้ และยังสามารถแยกประเภทการเก็บคืนตามประเภทของแผงเซลล์ แสงอาทิตย์ (collection category forแผงวงจรpanels) และแบ่งประเภทการเก็บคืนและการจัดการซาก ผลิตภัณฑ์แผงเซลล์แสงอาทิตย์ (collection and treatment of waste panels) ไปยังหน่วยงาน ส่วนท้องถิ่น ซึ่งหมายความว่าเจ้าของแผงเซลล์แสงอาทิตย์ที่ประสงค์จะทิ้งมันสามารถนำไปยังจุดหรือ สถานที่ซึ่งหน่วยงานส่วนท้องถิ่นกำหนดให้ดำเนินการโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมการดำเนินการ แต่อย่างใด นี่คือเส้นทางกำจัดที่เอื้อให้สำหรับผู้บริโภคภาคประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของระบบแผงวงจรสำหรับที่อยู่อาศัยจากกรณีศึกษาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้มาตรการดังต่อไปนี้

¹³ ชูติมา อยู่ดีและคณะ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 63.

1) ใช้กฎหมายการจัดการอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นรูปแบบเดียวกับกฎของสหภาพยุโรปในการบำบัดขยะอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (WEEE Directive 64) เนื่องจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นหนึ่งในสมาชิกของสหภาพยุโรป ซึ่งได้มีการประกาศมาตรการการบำบัดขยะอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2555 เมื่อสหภาพยุโรปมีการออกระเบียบว่าด้วยการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE Directive) และกฎระเบียบว่าด้วยการจำกัดการใช้สารอันตรายบางชนิดในเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (RoHS Directive) แล้ว สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มสมาชิกของสหภาพยุโรปก็ให้ความสำคัญกับผลกระทบดังกล่าว จึงได้ผนวกรวมหลักการในระเบียบทั้งสองฉบับดังกล่าวไว้ใน กฎหมายควบคุมการขาย การคืน และการทิ้งผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Act Governing the Sale, Return and Environmentally Sound Disposal of Electrical and Electronic Equipment : ElektroG) ซึ่งเป็นกฎหมายที่นำเอาระเบียบของสหภาพยุโรปเป็นมา บัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศ โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 2005

แผงโซลาร์เซลล์ ถูกจัดเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ชนิดหนึ่ง หรือเป็นอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์' หรือ 'EEE' หมายถึงอุปกรณ์ที่ขึ้นอยู่กับกระแสไฟฟ้าหรือสนามแม่เหล็กไฟฟ้า เพื่อให้ทำงานได้อย่างถูกต้องและอุปกรณ์สำหรับการสร้างการถ่ายโอนและการวัดกระแสและสนามแม่เหล็กดังกล่าวต้องออกแบบมาเพื่อใช้โดยมีแรงดันไฟฟ้าไม่เกิน 1,000 โวลต์สำหรับกระแสสลับและ 1500 โวลต์สำหรับกระแสตรง¹⁴ ซึ่งจะต้องจัดให้มีมาตรการสำหรับการคัดแยกและหาหนทางในการนำกลับมาใช้ซ้ำ โดยภาครัฐจะต้องเป็นผู้สนับสนุนเงินทุนให้แก่ภาคครัวเรือนในการรีไซเคิลแผงโซลาร์เซลล์

2) ภาครัฐ จัดตั้งสำนักทะเบียนการขึ้นทะเบียนผู้ก่อเกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Waste ซึ่งได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย เป็นผู้รับผิดชอบในการเรียกคืนหรือรวบรวม และนำอุปกรณ์ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุจากครัวเรือนไปดำเนินการถอดแยก รีไซเคิล หรือส่งต่อไปยังโรงงานที่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าว¹⁵

¹⁴ ภาคผนวก ค ประกาศมาตรการการบำบัดขยะอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของกลุ่มสมาชิกสหภาพยุโรป เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2012, ข้อ 3 (DIRECTIVE 2012/19/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 4 July 2012 , Article 3).

¹⁵ ภาคผนวก ค ประกาศมาตรการการบำบัดขยะอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของกลุ่มสมาชิกสหภาพยุโรป เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2012, ข้อ 3 (DIRECTIVE 2012/19/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 4 July 2012 , Article 3).

3) ผู้ผลิตหรือภาคเอกชน มีบทบาทสำคัญในการรวบรวม ถอดรีไซเคิล และกำจัด ซึ่งต้องออกแบบอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อการรีไซเคิล โดยตามเงื่อนไขของกฎหมายควบคุมการขาย การคืนและการทิ้งผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Act Governing the Sale, Return and Environmentally Sound Disposal of Electrical and Electronic Equipment: ElektroG) ใน ข้อ ที่ 12(4) กำหนดให้ การดำเนินการรีไซเคิลต้องทำได้อัตราร้อยละ 80 ของปริมาณน้ำหนัก¹⁶

4) ผู้ผลิตต้องรวมตัวกันตั้งองค์กรเรียกว่าแผงวงจรCycle เพื่อเป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการรวบรวม ถอดรีไซเคิลและกำจัด แผงที่ใช้งานไม่ได้แล้ว (ในปี 2007)¹⁷

3.2 หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน(Solar Rooftop) ของประเทศไทย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับซื้อกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้านทั้งของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมซื้อขายพลังงานไฟฟ้าของรัฐ

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมซื้อขายพลังงานไฟฟ้าของรัฐ ซึ่งได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งมีสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน(Solar Rooftop) ดังต่อไปนี้

¹⁶ ภาคผนวก ง กฎหมายควบคุมการขาย การคืน และการทิ้งผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ , ข้อ 12 (Act Governing the Sale, Return and Environmentally Sound Disposal of Electrical and Electronic Equipment : ElektroG, Article 12)

¹⁷ นริศรา หุ่นสูงเนิน. (2559). *มาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาและอาคาร*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 115-116.

3.2.1.1 หลักเกณฑ์การควบคุมการผลิตและการซื้อขายไฟฟ้าของรัฐ

กฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การควบคุมการผลิตและการซื้อขายไฟฟ้าของรัฐ พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 มีรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 มีเจตนารมณ์เพื่อใช้กำกับดูแลกิจการพลังงาน ซึ่งครอบคลุมกิจการไฟฟ้าและกิจการก๊าซธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสเป็นธรรม และให้มีการบริหารกิจการพลังงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้งานแต่ละด้านมีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยท้ายสุดจะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง วัตถุประสงค์ตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 มีดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมให้มีการบริการด้านพลังงานอย่างเพียงพอ มีความมั่นคงและมีความเป็นธรรมต่อผู้ใช้พลังงาน และผู้รับใบอนุญาต

(2) ปกป้องผลประโยชน์ของผู้ใช้พลังงานทั้งทางด้านอัตราค่าบริการและคุณภาพการให้บริการ

(3) ส่งเสริมการแข่งขันในกิจการพลังงานและปกป้องการใช้อำนาจในทางมิชอบในการประกอบกิจการพลังงานอีกด้วย

(4) ส่งเสริมให้การประกอบกิจการพลังงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรมต่อผู้รับใบอนุญาต และผู้ใช้พลังงาน

(5) ปกป้องสิทธิ เสรีภาพของผู้ใช้พลังงาน ชุมชนท้องถิ่น ประชาชนผู้รับใบอนุญาตในการมีส่วนร่วม เข้าถึง และจัดการด้านพลังงาน ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

(6) ส่งเสริมการใช้พลังงานและการใช้ทรัพยากรในการประกอบกิจการพลังงานอย่าง ประหยัด มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ

(7) ส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนในการประกอบกิจการไฟฟ้าที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยอีกด้วย

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 มาตรา 10 ให้มีการแต่งตั้ง “ คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ” เป็นองค์กรกลางในการกำกับดูแลกิจการพลังงานของ

ประเทศ ประกอบด้วยกรรมการจำนวน 7 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ เชี่ยวชาญมีผลงาน และประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี ในสาขาพลังงานและสาขาอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการพลังงาน รวมทั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในร่างพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จะมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ให้คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานแต่งตั้ง “คณะกรรมการผู้ใช้พลังงานประจำเขต” ตามมาตรา 89 รับและพิจารณาเรื่องร้องเรียน รวมถึงให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้พลังงาน พร้อมกับเสนอมาตรการแก้ไขและปรับปรุงการให้บริการต่อคณะกรรมการกำกับกิจการ พลังงาน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้ใช้พลังงาน ในท้องถิ่นในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเรียกเก็บอัตราค่าบริการสูงเกินจริง การได้รับบริการอย่างไม่เป็นธรรม¹⁸

คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานมีอำนาจตามมาตรา 47 ที่จะวิธีการในการออกใบอนุญาตการประกอบกิจการพลังงานเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับกิจการพลังงาน โดยคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน มีหน้าที่กำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และป้องกันการใช้อำนาจผูกขาด กำกับดูแลอัตราค่าบริการ กำกับดูแลมาตรฐานคุณภาพบริการและจัดให้มีการให้บริการอย่างทั่วถึง รวมทั้งกำกับดูแลมาตรฐานความปลอดภัยในการประกอบกิจการพลังงาน ตามประกาศของคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) เรื่อง การกำหนดประเภทและอายุใบอนุญาตการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.2551 ได้กำหนดประเภทของธุรกิจพลังงานที่จะต้องขอใบอนุญาตประกอบกิจการ มีดังนี้

- (1) ใบอนุญาตประกอบกิจการผลิตไฟฟ้า
- (2) ใบอนุญาตประกอบกิจการระบบส่งไฟฟ้า
- (3) ใบอนุญาตประกอบกิจการระบบจำหน่ายไฟฟ้า
- (4) ใบอนุญาตประกอบกิจการระบบจำหน่ายไฟฟ้า (ออกให้แก่ผู้ประกอบกิจการจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ผู้ใช้ไฟฟ้าซึ่งมิใช่ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการไฟฟ้า)
- (5) ใบอนุญาตประกอบกิจการควบคุมระบบไฟฟ้าและตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.2550

คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานจะเป็นผู้กำกับดูแลการใช้อำนาจเวนคืนที่ดินของหน่วยงานของรัฐ ที่มีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเพื่อสร้างระบบโครงข่ายพลังงานของประเทศ และการใช้อำนาจการรอนสิทธิที่ดิน ตั้งแต่การเข้าสำรวจ การให้ความเห็นชอบกำหนดแนวเขต

¹⁸ ปิ่นจันทร์ ศิริสาร. (2559). *มาตรการทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนธุรกิจพลังงานสะอาดศึกษาศาสตร์พลังงานลม*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 49.

ระบบโครงข่ายพลังงาน การเข้าก่อสร้างและการซ่อมบำรุงรักษาระบบโครงข่ายพลังงานดังกล่าว นอกจากนี้ จะเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายเงินค่าทดแทนความเสียหายจากการเข้าไปใน ที่ดิน เพื่อดำรงหาที่ตั้งระบบโครงข่ายพลังงาน และค่าใช้ประโยชน์หรือค่าทดแทนการใช้สิทธิในที่ดิน นั้น อีกทั้งยังทำหน้าที่พิจารณาการอุทธรณ์กรณีผู้ถูกรอนสิทธิเห็นว่าไม่เป็นธรรมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยมาตรา 91 ให้อำนาจคณะกรรมการมีอำนาจออกประกาศกำหนดแบบมาตรฐานของสัญญาเกี่ยวกับการให้บริการพลังงานได้ และจะกำหนดยกเว้นให้สัญญาใดไม่ต้องเป็นไปตามแบบมาตรฐานของสัญญาก็ได้แบบมาตรฐานของสัญญาเกี่ยวกับการให้บริการพลังงานอย่างน้อยจะต้อง

- (1) มีข้อกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รับใบอนุญาตและผู้ใช้พลังงานที่ชัดเจน
- (2) ไม่มีข้อกำหนดที่เป็นการจำกัดการใช้ประโยชน์ของผู้ใช้พลังงานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
- (3) ไม่มีข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติหรือกีดกันผู้ใช้พลังงานอย่างไม่เป็นธรรม

นอกจากนั้น ยังมีการจัดตั้ง “ กองทุนพัฒนาไฟฟ้า ” ในสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อนำเงินมาใช้ชดเชยและอุดหนุนผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการไฟฟ้า ซึ่งได้ให้บริการแก่ผู้ใช้ไฟฟ้าที่ด้อยโอกาส ให้มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง เพื่อเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และเพื่อพัฒนาหรือฟื้นฟูท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า ตลอดจนการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนและเทคโนโลยีที่ใช้ในการประกอบ กิจการไฟฟ้าที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ทั้งนี้ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจะเป็นผู้สอบบัญชี และประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของกองทุนพัฒนาไฟฟ้า เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนเป็นไปด้วยความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

2) พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ให้ความหมาย “ พลังงาน ” หมายความว่า ความสามารถในการทำงานซึ่งมีอยู่ในตัวของสิ่งให้งานได้ ได้แก่ พลังงานหมุนเวียน และพลังงานสิ้นเปลือง และให้หมายความรวมถึงสิ่งที่อาจให้งานได้ เช่น เชื้อเพลิง ความร้อน และไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งแสดงอาทิตย์เป็น “ พลังงานหมุนเวียน ” ชนิดหนึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ กฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดให้มีการจัดตั้ง สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานและยังกำหนดมีคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติโดยมีอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 ดังต่อไปนี้

ก) เสนอนโยบายและแผนการบริหารและพัฒนาพลังงานของประเทศต่อ
คณะรัฐมนตรี

ข) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกำหนดราคาพลังงานให้สอดคล้องกับ
นโยบายและแผนการบริหารและพัฒนาพลังงานของประเทศ

ค) ติดตาม ดูแล ประสาน สนับสนุนและเร่งรัดการดำเนินการของ
คณะกรรมการทั้งหลายที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และ
ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน เพื่อให้มีการดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการ
บริหารและพัฒนาพลังงานของประเทศ

ง) ประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนการบริหารและพัฒนาพลังงาน
ของประเทศ

จ) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติจึงได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการ
ประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 เพื่อให้การรับซื้อไฟฟ้าขนาดเล็ก โครงการผลิตไฟฟ้าจาก
พลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา สำหรับประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย เป็นไปตามมติ
คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ในการประชุมเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2562 เห็นชอบใน
หลักการและอัตรารับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาใน
ประเภทบ้านอยู่อาศัยในปริมาณไม่เกิน 100 เมกกะวัตต์ จึงได้มีการออกประกาศคณะกรรมการ
กำกับกิจการพลังงาน เรื่อง ประกาศเชิญชวนการรับซื้อไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน
แสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2562 เมื่อวันที่ 23
พฤษภาคม 2562¹⁹

3) พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ให้
อำนาจไว้ในมาตรา 24 ในการตราพระราชกฤษฎีกาว่าพลังงานชนิดใดเป็นพลังงานควบคุมซึ่งต้อง
ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ โดยที่กำหนดให้พลังงานไฟฟ้าที่มีขนาดการผลิตตั้งแต่ 200 กิโลวัตต์
แอมแปร์ขึ้นไปเป็นพลังงานควบคุมตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดพลังงานควบคุม พ.ศ. 2536
มาตรา 3

¹⁹ วินชัย ทัดตมนันต์. (2547). *ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการประกอบกิจการไฟฟ้าโดยภาคเอกชน*.
วิทยานพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 28.

กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ให้รับผิดชอบเฉพาะด้านการค้นคว้า พัฒนา กำกับดูแลและปฏิบัติการเกี่ยวกับการผลิต การส่งและการจำหน่ายพลังงาน ดังนั้นจึงมีผลให้กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานมีอำนาจกำกับดูแลเกี่ยวกับการผลิตไฟฟ้าของผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ (IPP) และผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (SPP) เพราะต่างก็มีกำลังผลิตไฟฟ้ามากกว่า 200 กิโลวัตต์ ตามมาตรา 6 ซึ่งได้ให้อำนาจในการตรวจสอบเกี่ยวกับพลังงานในด้านการผลิต ควบคุมแหล่งผลิตพลังงาน ออกใบอนุญาตผลิตพลังงานควบคุม และมาตรา 28 ให้อำนาจในกรณีที่ขดแคลนพลังงานควบคุมเป็นการชั่วคราว หรือกรณีจำเป็นอื่นมีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิตพลังงานควบคุมเป็นการชั่วคราว หรือกรณีที่มีความจำเป็นก็สามารถที่จะมีคำสั่งควบคุม ลดการผลิตหรือเพิ่มการผลิต หรือเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบได้ โดยการขายไฟฟ้าให้กับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยต้องอาศัยมติของคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติตาม พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นอกจากนี้มาตรา 25 ยังห้ามมิให้ผู้ใดผลิตหรือขยายการผลิตพลังงานควบคุมโดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน²⁰

3.2.1.2 หลักเกณฑ์การขออนุญาตติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน(Solar Rooftop)

1) คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการ

ตามที่คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) ได้มีประกาศจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ (SolarแผงวงจรRooftop) สำหรับภาคประชาชน พ.ศ.2562 ตามมติคณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงาน (กพข.) โดยในปี 2562 มีเป้าหมายการจัดหาไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา (SolarแผงวงจรRooftop) สำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย จำนวน 100 เมกะวัตต์สูงสุด (MWp) โดยแบ่งเป็นในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) 30 เมกะวัตต์สูงสุด (MWp) และ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (PEA) 70 เมกะวัตต์สูงสุด (MWp) และในปี พ.ศ. 2564 ได้ลดเป้าหมายในการรับซื้อลง จากเดิมครึ่งหนึ่งจากการทำสัญญาในรอบปี พ.ศ. 2562 กล่าวคือ สำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย จำนวน 50 เมกะวัตต์สูงสุด (MWp) โดยแบ่งเป็นในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) 15 เมกะวัตต์สูงสุด (MWp) และ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (PEA) 35 เมกะ

²⁰ วินัย ทัดมนัส. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 19. หน้า 31.

วัตต์สูงสุด (MWp)²¹ โดยให้การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายเป็นผู้ดำเนินการรับซื้อไฟฟ้าโครงการดังกล่าว โดยมีขนาดกำลังการผลิตติดตั้งไม่เกิน 10 กิโลวัตต์สูงสุด (kWp) ต่อเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้า และขายไฟฟ้าให้การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายได้ไม่เกินเดือนธันวาคม 2564 โดยรายละเอียดและคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการ โซลาร์ภาคประชาชน (กฟภ.) ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการต้องเป็นผู้ใช้ไฟฟ้าที่ใช้ไฟฟ้ากับการไฟฟ้า ประเภทบ้านอยู่อาศัย (ประเภทที่ 1) ที่จะติดตั้งหรือติดตั้ง SolarแผงวงจรRooftop แล้ว โดยเน้นให้ผลิตไฟฟ้าใช้เอง (Self-Consumption) เพื่อลดค่ากระแสไฟฟ้า และส่วนที่เหลือสามารถขายคืนให้การไฟฟ้า²²

(2) ในการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายในการเชื่อมต่อระบบโครงข่ายไฟฟ้า

(3) สำหรับคุณสมบัติของผู้ที่จะยื่นขอผลิตไฟฟ้าจะต้องเป็นเจ้าของเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้า (ชื่อเดียวกับชื่อในบิลค่าไฟฟ้า) และเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าต้องเป็นทรัพย์สินของการไฟฟ้าและมีชื่อในทะเบียนผู้ใช้ไฟฟ้า²³

ในกรณีชื่อผู้ที่ยื่นขอผลิตไฟฟ้าไม่ตรงกับชื่อเจ้าของเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้า อาทิ มีการซื้อขายบ้าน เจ้าของเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าเดิมถึงแก่ความตาย หรือ มีการเปลี่ยนชื่อ-สกุล ให้ติดต่อการไฟฟ้าในพื้นที่ที่ใช้ไฟฟ้า เพื่อแก้ไขหรือโอนเปลี่ยนเจ้าของเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าให้ถูกต้องก่อนยื่นขอผลิตไฟฟ้า²⁴

²¹ ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562. ข้อ 4.

²² ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562. ข้อ 3 วรรค 7-8.

²³ ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562. ข้อ 3 วรรค 9- 10.

²⁴ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) กองส่งเสริมพลังงานทดแทนและผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็ก การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (2562). กฟภ. เปิดลงทะเบียน “โซลาร์ภาคประชาชน” ประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2562. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.greennetworkthailand.com-2562/>.

2) คุณสมบัติของแผงโซลาร์เซลล์

การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายรับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาประเภทบ้านอยู่อาศัย ขนาดกำลังการผลิตติดตั้งไม่เกิน 10 กิโลวัตต์ (kWp)²⁵

3) ขั้นตอนการขอรับใบอนุญาต

(1) การขอรับใบอนุญาตตัดแปลงอาคาร

การขอรับใบอนุญาตตัดแปลงอาคาร กรณีอาคารอยู่ในพื้นที่เขตควบคุมอาคารตามกฎหมายควบคุมอาคาร จะต้องขออนุญาตตัดแปลงอาคาร โดยการตรวจสอบพื้นที่เขตควบคุมอาคาร สามารถสอบถามได้ที่หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักงานเทศบาล / องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยกเว้นเข้าข่ายอาคารขนาดใหญ่ (พื้นที่ 10,000 ตร.ม. ขึ้นไป) หรืออาคาร (สูง 23 เมตร ขึ้นไป) ต้องขอ อนุญาตตัดแปลง (หากอยู่นอกเขตควบคุมให้ขอหนังสือรับรองจากหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นด้วย)

อย่างไรก็ตาม การติดตั้งแผงเซลล์ พลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาอาคารอยู่อาศัยที่มีขนาดพื้นที่ติดตั้งไม่เกิน 160 ตารางเมตร และมีน้ำหนักรวมไม่เกิน 20 กิโลกรัมต่อตารางเมตร โดยต้องมีผลการตรวจสอบความมั่นคงแข็งแรงที่กระทำและรับรองโดยวิศวกร โยธาตามกฎหมายว่าด้วยวิศวกรว่าสามารถติดตั้งได้อย่างปลอดภัย และแจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นนั้นทราบก่อนการดำเนินการ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 65 (พ.ศ. 2558) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ดังนั้น การติดตั้งแผงเซลล์พลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาอาคารที่อยู่อาศัยไม่เกิน 10 กิโลวัตต์ ซึ่งหากติดตั้งอย่างน้อยที่สุด 1.5 กิโลวัตต์ ใช้ 4-5 แผง ใช้พื้นที่หลังคา 10 ตารางเมตร ติดตั้งมากที่สุด 10 กิโลวัตต์ ใช้พื้นที่หลังคา 60 ตารางเมตร จึงไม่ถือเป็นการตัดแปลงอาคารไม่ต้องขออนุญาตเพียงแต่ต้องหาวิศวกร โยธามาตรวจสอบและรับรองความมั่นคงแข็งแรงก่อนแจ้ง

กรณีหลังคาของอาคารเป็นพื้นคอนกรีตเสริมเหล็ก ไม่ต้องขออนุญาตตัดแปลงอาคาร เนื่องจากไม่เข้าข่ายเป็นการตัดแปลงอาคาร

(2) การขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานผลิตพลังงานไฟฟ้า

ก) กรณีที่มีการติดตั้งแผงโซลาร์ และ Inverter รวมกัน ตั้งแต่ 5 แรงม้า หรือ 3.73 kW ขึ้นไป จะ เข้าข่ายเป็นโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

ข) กรณีที่แผงโซลาร์เซลล์บนหลังคา มีขนาดกำลังติดตั้ง (kWp) ต่ำกว่า 200 kW ไม่ต้องขอรับใบอนุญาต

²⁵ ประกาศเชิญชวนการรับซื้อไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 5 .

ค) กรณีที่แผงโซลาร์เซลล์บนหลังคา มีขนาดกำลังติดตั้ง (kWp) ต่ำกว่า 200 kW แต่ไม่ถึง 1,000 kW ต้องขอรับใบอนุญาต²⁶

3.2.1.3 ข้อกำหนดในสัญญาซื้อขายพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน (Solar Rooftop) จากครัวเรือน

1) แบบสัญญาซื้อขาย²⁷

ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา (Solar แผงวงจร Rooftop) สำหรับภาคประชาชน²⁸ และให้คำจำกัดความของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา (Solar แผงวงจร Rooftop) หมายถึง การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์โดยเทคโนโลยีแผงพลังงานแสงอาทิตย์ (Photovoltaic) ที่ติดตั้งบนหลังคา คาคฟ้า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดบนอาคารซึ่งบุคคลอาจเข้าอยู่หรือใช้สอยได้²⁹ โดยให้ถือว่าประชาชนที่เข้าร่วม โครงการเป็น “ผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กมาก” ได้มีโอกาสยื่นขอผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กมากที่ได้ทำสัญญาซื้อขายไฟฟ้ากับการไฟฟ้าฝ่ายจำหน่าย โดยติดตั้งเพื่อใช้เองเป็นหลักส่วนที่เหลือขายให้การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายซึ่งก็คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคหรือการไฟฟ้านครหลวง³⁰ และบุคคลนั้นจะต้องเป็นเจ้าของเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าเป็นผู้ขอใช้ไฟฟ้าและมีชื่อในทะเบียนผู้ใช้ไฟฟ้า³¹ และให้ถือว่าจุดที่รับซื้อไฟฟ้าคือจุดที่ติดตั้งเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าที่ผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กมากจำหน่ายไฟให้การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่าย³²

²⁶ สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน.(2563). *การขออนุญาตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้ยื่นคำขอจำหน่ายไฟฟ้า*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.erc.or.th/ERCWeb2/Upload/Document/%_edit.pdf.

²⁷ ภาคผนวก ก.

²⁸ ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562. ข้อ 3 วรรค 6.

²⁹ ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562. ข้อ 3 วรรค 11.

³⁰ ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562. ข้อ 3 วรรค 8.

³¹ ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562. ข้อ 3 วรรค 10.

³² ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562. ข้อ 3 วรรค 13.

ในการทำสัญญาซื้อขายไฟฟ้าระหว่างประชาชนในฐานะ“ผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กมาก” กับ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคหรือการไฟฟ้านครหลวงในฐานะการไฟฟ้าฝ่ายจำหน่าย มีการกำหนดข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อซื้อขายไฟฟ้า โดยมีประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564 ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

(1) ผู้รับซื้อจะรับซื้อไฟฟ้าไม่เกินปีละ 50 เมกะวัตต์ ในราคา 2.20 บาทต่อหน่วย เป็นระยะเวลา 10 ปี³³

(2) ให้ถือว่าเอกสารที่กำหนดนี้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

ก) ประกาศคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง ประกาศเชิญชวนการรับซื้อไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564

ข) ระเบียบคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ว่าด้วยการจัดหาไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชน พ.ศ. 2562

ค) แบบคำขอขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564

ง) ข้อกำหนดเรื่องวิธีการชำระเงินค่าซื้อไฟฟ้า

ในกรณีที่เอกสารข้างต้นมีข้อความขัดแย้งกันเอง ผู้ผลิตไฟฟ้าต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน และให้ถือว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เป็นที่สุด ผู้ผลิตไฟฟ้าไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มเติมจากคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานหรือผู้รับซื้อไฟฟ้า³⁴

(3) ผู้ผลิตไฟฟ้า จะต้องไม่เปลี่ยนแปลงระบบใด ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต และจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย ผู้รับซื้อไฟฟ้ามีสิทธิตรวจสอบหรือขอให้ผู้ผลิตไฟฟ้าตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงอุปกรณ์จ่ายไฟฟ้าเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าเมื่อใดก็ได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ผู้รับซื้อไฟฟ้าสงวนสิทธิในการเพิ่มเติมอุปกรณ์ ทั้งในระบบจำหน่ายของผู้รับซื้อไฟฟ้าและผู้ผลิต

³³ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 4 วรรคท้าย.

³⁴ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 3.

ไฟฟ้าในภายหลังเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางด้านเทคนิคและรูปแบบการจ่ายไฟฟ้าของผู้รับซื้อไฟฟ้าหากอุปกรณ์เสียหาย ผู้รับซื้อไฟฟ้าสงวนสิทธิในการส่งเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบและบำรุงรักษา โดยผู้ผลิตไฟฟ้าเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย

ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับอุปกรณ์ป้องกันความเสียหายของระบบไฟฟ้าเสียหาย เกิดจากความบกพร่องของอุปกรณ์ฝ่ายใดฝ่ายนั้นรับผิดชอบความเสียหาย³⁵

(4) ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อระบบโครงข่ายไฟฟ้าและหรือบุคคลที่สามอันเกิดจากการจากการเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าที่ไม่ได้รับรองจากผู้รับซื้อไฟฟ้า ผู้ผลิตไฟฟ้าจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายทั้งสิ้น³⁶

(5) ห้ามผู้ผลิตไฟฟ้านำไฟฟ้าจากแหล่งอื่นมาจำหน่าย ให้ถือว่าผู้ผลิตไฟฟ้าผิดสัญญาและบอกเลิกสัญญาได้ทันที และกำหนดค่าปรับ 10,000 บาทต่อกิโลวัตต์³⁷

(6) ห้ามผู้ผลิตไฟฟ้าเปลี่ยนแปลงมิเตอร์ไฟฟ้าและขนาดกำลังการผลิต เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นหนังสือโดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน³⁸

(7) หากในเดือนใดมีการขายไฟฟ้าเกินกว่าปริมาณรับซื้อสูงสุดผู้รับซื้อไฟฟ้าจะไม่คิดค่าพลังงานส่วนเกินดังกล่าวกับผู้ผลิตไฟฟ้า³⁹

(8) หากผู้รับซื้อไฟฟ้าผัดนัดไม่ชำระเงินภายใน 30 วันนับแต่วันที่ผู้รับซื้อไฟฟ้าแจ้งปริมาณพลังไฟฟ้าและค่าซื้อขายไฟฟ้า ผู้รับซื้อไฟฟ้ายินยอมให้ผู้ผลิตไฟฟ้าคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ค้างชำระเท่ากับอัตราดอกเบี้ยของธนาคารกรุงไทย จำกัด มหาชนที่เรียกเก็บจากลูกค้า

³⁵ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 4.

³⁶ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 5.3

³⁷ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 5.4

³⁸ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 5.5

³⁹ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 6.2

รายใหญ่ชั้นดี (MLR) ในขณะนั้น นับแต่วันที่ผัดนักไปจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้น ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยที่จะชำระให้แก่นักต้องไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี⁴⁰

(9) การระงับข้อพิพาทตามสัญญาให้ผู้ผลิตไฟฟ้ายื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อผู้รับซื้อไฟฟ้าในฐานะคู่สัญญาเพื่อหาข้อยุติ หากไม่สามารถหาข้อยุติได้ให้ยื่นคำร้องต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานประจำเขตพื้นที่นั้น และให้คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานเป็นผู้วินิจฉัยหาข้อยุติและให้ถือว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานเป็นที่สุด⁴¹

2) ค่าใช้จ่ายในการเชื่อมต่อระบบไฟฟ้า การตรวจสอบอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง

กรณีบ้านอยู่อาศัย ในเขตการไฟฟ้านครหลวง คือ อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ ระดับแรงดันไฟฟ้า 230/400 V และ ระดับแรงดันไฟฟ้า 12/24 kV ต้องเสียค่าดำเนินการติดตั้ง และบำรุงรักษาเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้า ตลอดอายุการใช้งาน 7,500 บาท และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทดสอบระบบและตรวจสอบอุปกรณ์ป้องกัน 1,000 บาท รวมเป็นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 8,500 บาท (ยังไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

กรณีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค รวม 74 จังหวัดที่อยู่นอกเขตการไฟฟ้านครหลวง คือ อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ ระดับแรงดันไฟฟ้า ต่ำกว่า 22 kV และ ระดับแรงดันไฟฟ้าสูงกว่า 22 kV ต้องเสียค่าดำเนินการติดตั้ง และบำรุงรักษาเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้า ตลอดอายุการใช้งาน 7,500 บาท และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทดสอบระบบและตรวจสอบอุปกรณ์ป้องกัน 1,000 บาท รวมเป็นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 8,500 บาท (ยังไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)⁴²

3) อัตราการรับซื้อ

ประกาศเชิญชวนการรับซื้อไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564 ข้อ 4 ตามมติคณะกรรมการ

⁴⁰ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 6.3

⁴¹ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง แบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 9.

⁴² ประกาศคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง ประกาศเชิญชวนการรับซื้อไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564 เรื่อง ค่าใช้จ่ายในการเชื่อมต่อระบบไฟฟ้า การตรวจสอบอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง.

บริหารนโยบายพลังงานกำหนดอัตราการรับซื้อไฟฟ้า 2.20 บาทต่อหน่วย เป็นระยะเวลา 10 ปี ส่วนอัตราการรับซื้อส่วนเกินจะกำหนดเป็นคราวๆ ไป⁴³

4) การคำนวณเบื้องต้นสำหรับระบบพลังงานแสงอาทิตย์

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงานสำหรับได้จัดทำโปรแกรมคำนวณระบบผลิตไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์เบื้องต้นผ่านเว็บไซต์ <http://www.ces.kmutt.ac.th/pvroof/index.php> โดยผู้ใช้งานสามารถเลือกค่าตั้งต้นการคำนวณได้ทั้งจากพื้นที่ในการติดตั้งที่มีอยู่ หรือกำลังการติดตั้งที่ต้องการ และเลือกชนิดของแผงเซลล์ ราคาระบบที่สามารถจัดซื้อได้เริ่มตั้งแต่ 1 กิโลวัตต์ สามารถตรวจสอบเงินลงทุนระบบเซลล์แสงอาทิตย์ทั้งหมดที่ต้องจ่าย พลังงานไฟฟ้าที่ผลิตได้ต่อปี จำนวนเงินที่ขายไฟฟ้าได้ต่อปี และจำนวนปีที่คืนทุน เพื่อให้รู้ว่าจะคุ้มทุนในกี่ปี ยกตัวอย่างเช่น หากต้องการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร พื้นที่ 10 ตารางเมตร จะสามารถติดตั้งแผงเซลล์แสงอาทิตย์ได้ 1.6 กิโลวัตต์ (kWp) ราคาต้นทุนระบบเซลล์แสงอาทิตย์ระบบผลิตเดี่ยว ราคา 112,000 บาท โดยสามารถผลิตกระแสไฟฟ้า 2,185 กิโลวัตต์-ชม./ปี⁴⁴

5) การโอนสิทธิหน้าที่ในค่าซื้อขายไฟฟ้าหรือในสัญญาซื้อขายไฟฟ้า

คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน กำหนดห้ามโอนสิทธิและหน้าที่ในซื้อขายไฟฟ้าหรือในสัญญาซื้อขายไฟฟ้าให้กับผู้อื่น เว้นแต่ได้รับการยินยอมจากการไฟฟ้าฝ่ายจำหน่าย (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคหรือการไฟฟ้านครหลวง) ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้รับ โอนจะต้องเป็นเจ้าของอาคาร หรือได้รับการยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของอาคารหรือมีสัญญาเช่าจากเจ้าของอาคาร
- (2) ผู้รับ โอนที่เป็นนิติบุคคลจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ระบุในหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลในการดำเนินการผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้า
- (3) ให้มีการโอนสิทธิและหน้าที่เฉพาะสัญญาซื้อขายไฟฟ้าเข้าระบบแล้ว

⁴³ ประกาศเชิญชวนการรับซื้อไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาสำหรับภาคประชาชนประเภทบ้านอยู่อาศัย พ.ศ. 2564. ข้อ 4.

⁴⁴ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและการอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน. (2563). *โปรแกรมคำนวณอย่างง่ายสำหรับระบบผลิตไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.ces.kmutt.ac.th/pvroof/index.php>.

เมื่อการไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายพิจารณาแล้วจะแจ้งผลให้ผู้โอนและผู้รับโอนสิทธิทราบ และจัดทำเป็นข้อตกลงแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาซื้อขายไฟฟ้า⁴⁵

3.2.2 หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้า

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 75 ซึ่งกำหนดว่า รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมการจัดให้มีสาธารณูปโภค หรือการจัดทำบริการสาธารณะรัฐพึงส่งเสริมสนับสนุน ค้ำครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของประชาชนและชุมชน ในการพัฒนาประเทศ รัฐพึงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจและความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนประกอบกัน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40 ยังให้การรับรองสิทธิของบุคคลในการประกอบอาชีพเอาไว้ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบ การประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสัญญาและป้องกันการผูกขาดทางการค้า ซึ่งในการศึกษาการทำสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าในส่วนนี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งมีรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.2.2.1 ลักษณะของการผูกขาดทางการค้า

“การแข่งขันทางการค้า” ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 หมายถึง การที่ผู้ประกอบการธุรกิจแต่ละราย ซึ่งอาจเป็นผู้จำหน่าย ผู้ผลิต ผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาใน

⁴⁵ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. (2563). *การโอนสิทธิในรูปแบบที่อป.* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.pea.co.th/Portals/0/Document/vspp/RooftopTransfer2557.pdf> .

ราชอาณาจักร หรือผู้ให้บริการในธุรกิจ ตามมาตรา 5 วรรค 2 ผู้ซื้อเพื่อผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการอย่างหนึ่งอย่างใด สามารถที่จะกำหนดราคาหรือปริมาณการขายสินค้าหรือบริการได้โดยไม่ถูกจำกัดด้วยข้อตกลงหรือเงื่อนไขใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้ต้องระงับ ลด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การจำหน่ายหรือส่งมอบให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาดและไม่ถูกแทรกแซงในการประกอบธุรกิจซึ่งมีผลทำให้ราคาสินค้าและบริการเป็นไปตามความความต้องการของตลาดและผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการมีอิสระในการเลือกซื้อสินค้าและบริการได้อย่างเต็มที่ตามความต้องการของตนเอง

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 5 วรรค 1 ให้ความหมายของคำว่า “ธุรกิจ” ไว้ว่า กิจการอันดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางการค้าในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเงิน การประกันภัย และการบริการ และให้หมายความรวมถึงกิจการอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง ดังนั้น เมื่อทั้งฝ่ายผู้รับซื้อ คือการไฟฟ้านครหลวงหรือการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และฝ่ายของผู้ขายไฟฟ้าซึ่งเป็นผู้ผลิตจากการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ ต่างก็อยู่ในฐานะเป็นผู้ประกอบธุรกิจทั้งสองฝ่าย

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันการผูกขาดทางการค้า ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการผูกขาดทางการค้ามีสาระสำคัญ คือ การป้องกันการกระทำอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดทางการค้า หมายถึง การที่ผู้ประกอบธุรกิจกำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือบริการอย่างไม่เป็นธรรม กำหนดเงื่อนไขอย่างไม่เป็นธรรมให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งลูกค้าของตนต้องจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ หรือการจำหน่ายสินค้าหรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อหรือขายสินค้า ระงับ ลด จำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบ การนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และการแทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่น โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 5 วรรคเจ็ด ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด” ว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1) ผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่งในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่ง หรือบริการใดบริการหนึ่ง ที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ร้อยละห้าสิบขึ้นไป และมียอดเงินขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่หนึ่งพันล้านบาท ขึ้นไป หรือ

2) ผู้ประกอบธุรกิจสามรายแรก (concentration ratio, CR) ในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่ง หรือบริการใดบริการหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมารวมกันตั้งแต่ 75% ขึ้นไป และมี

ยอดเงินขายในปีที่ผ่านมาแต่ละรายตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป แต่ไม่ทำให้บังคับกับผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาต่ำกว่าร้อยละสิบ

การนับส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายของผู้ประกอบธุรกิจรายหนึ่งซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ให้นำรวมส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือบริการใดบริการหนึ่งของบรรดาผู้ประกอบธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กันทางนโยบายหรืออำนาจสั่งการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดด้วย และให้ถือว่าบรรดาผู้ประกอบธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดดังกล่าวเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด กล่าวคือ ส่วนแบ่งตลาดให้นำรวมของบริษัทแม่-บริษัทลูกหรือบริษัทในเครืออีกด้วย หากโครงสร้างดังกล่าวทำให้สามารถควบคุมทางนโยบายได้ เป็นต้น ซึ่งถ้าพิจารณาตามแผนภาพ A, B และ C ทุกรายเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด

3.2.2.2 ลักษณะของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรคแรกบัญญัติว่า “ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพหรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น” ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาใด ๆ ที่จะถือว่าเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ โดยพิจารณาว่าข้อสัญญานั้น ๆ ว่าเป็นการได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรหรือไม่ และในวรรคสามของมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของข้อตกลงว่า “ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติเป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง”

ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาใดจะมีลักษณะเป็นการได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรจนถือว่าเป็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้นั้น อาจจัดแบ่งได้เป็น 5 ประการที่สำคัญดังนี้⁴⁶

1) สัญญาที่มีข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดชอบข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจการค้าในสัญญาซึ่งจะถือว่าเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมแบ่งได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

⁴⁶ จริฎ กักดิธนากุล. (2542). *สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ: ศาลอุทธรณ์. หน้า 60.

กรณีทีหนึ่ง เป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญา (Exemption Clause and Limitation Clause) ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างข้อตกลงที่ถือว่าได้เปรียบคู่สัญญา อีกฝ่ายหนึ่งตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 วรรคสาม (1) ดังนั้น คู่สัญญาจึงสามารถยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดนั้นให้ผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวได้ ทั้งนี้ใช้กรณีที่มีกฎหมายห้ามไว้ชัดเจน หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดนี้จึงจะมีผลผูกพันและใช้บังคับได้ เว้นแต่จะถึงขนาดไปตกลงยกเว้นความรับผิดที่เกิดจากกลฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตน จึงเป็นโมฆะ

กรณีที่สอง เป็นกรณีที่มีการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินจะตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในเรื่องความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิในทรัพย์สินที่ส่งมอบให้แก่ผู้บริโภคตามมาตรา 6 ไม่ได้เว้นแต่ผู้บริโภคได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิอยู่แล้ว ในกรณีนี้ให้ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดนั้นมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

กรณีที่สาม เป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับข้อตกลง ประกาศหรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าตามมาตรา 8 บัญญัติว่า “ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดหรือผิดสัญญาในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้อื่น อันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ตกลง ผู้ประกาศ ผู้แจ้งความ หรือของบุคคลอื่นผู้ตกลง ผู้ประกาศ หรือผู้แจ้งความต้องรับผิดชอบด้วย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้

ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดในกรณีอื่นนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งไม่เป็น โมฆะ ให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น”

บัญญัติดังกล่าวได้ห้ามมิให้นำข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้า เพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดหรือผิดสัญญาในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้อื่น อันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของตน หรือของบุคคลอื่นที่ตนต้องรับผิดชอบด้วยมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความผิดไม่ได้เลย และข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ทำไว้ล่วงหน้า เพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในกรณีอื่น นอกจากที่กล่าวข้างต้น ก็ยังถือว่าเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

2) สัญญาที่มีข้อกำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญา หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ข้อตกลงให้สิทธิที่จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใดหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเป็นข้อตกลงที่มุ่งเอาเปรียบกันโดยให้สิทธิพิเศษแก่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่ามีสิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีในสัญญาข้อหนึ่งข้อใดได้ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรกรณีหนึ่งกับข้อตกลงที่ให้สิทธิที่จะล่าช้าในการปฏิบัติตามสัญญาได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ซึ่งมุ่งจะให้เป็นตัวกำกับทั้งกรณีของสิทธิที่จะล่าช้าและสิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาด้วย ดังนั้น ข้อตกลงที่ให้สิทธิ คู่สัญญาที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อใดได้โดยมีเหตุผลอันสมควรจึงไม่ถือว่าเป็นข้อตกลงที่ทำให้ได้เปรียบกันตามกรณีนี้

3) สัญญาที่ให้สิทธิเรียกร้อง ดอกเบี้ย หรือค่าปรับเกินสมควร

4) สัญญาที่จำกัดสิทธิในการประกอบวิชาชีพ

การจำกัดสิทธิในการประกอบวิชาชีพของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 5 บัญญัติว่า “ข้อตกลงจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการประกอบอาชีพการงาน หรือการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ซึ่งไม่เป็นโมฆะ แต่เป็นข้อตกลงที่ทำให้ผู้จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในการวินิจฉัยว่าข้อตกลงตามวรรคหนึ่งทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้หรือไม่ให้พิจารณาถึงขอบเขตในด้านพื้นที่และระยะเวลาของการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ รวมทั้งความสามารถและโอกาสในการประกอบอาชีพจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ ประกอบกับทางได้เสียทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมายของคู่สัญญาด้วย”

ข้อตกลงที่จะเข้าลักษณะเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 5 นี้จะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ⁴⁷

(1) เป็นข้อตกลงที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพการงานหรือการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ

(2) ข้อตกลงนั้นต้องไม่เป็นโมฆะ

(3) เป็นเหตุให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติ

5) สัญญาสำเร็จรูป

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3 วรรค 3 ให้ความหมายของคำว่าสัญญาสำเร็จรูปไว้ว่า “สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อ

⁴⁷ จรัญ ภัคศิธนากุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 62.

สัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้าไม่ว่าจะทำในรูปแบบใดซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน” หรือแยกเป็นองค์ประกอบได้ 3 ประการ ดังนี้⁴⁸

(1) ต้องเป็นสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร (Written contract) ดังนั้น สัญญาที่ทำด้วยวาจา (Verbal contract) จึงไม่สามารถเป็นสัญญาสำเร็จรูปได้ แต่ถ้าสัญญานั้น ได้ทำกันเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว แม้จะมีได้มีการลงลายมือชื่อของคู่สัญญากำกับไว้ ก็มีใช้ข้อสำคัญ เช่น สัญญาที่ทำผ่าน เครื่องโทรสาร หรือโทรศัพท์ หรืออีเมลล์ เป็นต้น ก็ยังรวมอยู่ในความหมายของ “สัญญาสำเร็จรูป” เพราะในมาตรา 3 บรรคสามได้มีถ้อยคำนิยามศัพท์ที่ว่า “ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด” ขยายความเอาไว้ หากเพียงแต่ได้มีการกำหนดข้อสัญญาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า และคู่สัญญาไม่สามารถเจรจาปรับเปลี่ยนสาระสำคัญของสัญญาได้เลย ก็ถือว่าเป็นสัญญาสำเร็จรูปทั้งสิ้น

(2) ข้อสัญญาส่วนที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น จะต้องถูกกำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าก่อนการทำสัญญา ความเป็นสาระสำคัญของสัญญาน่าจะต้องพิจารณาจากลักษณะของสัญญานั้น โดยรวม ประกอบกับเจตนาของคู่สัญญาเป็นสำคัญ โดยอาจเทียบเคียงกับแนวการแบ่งข้อสัญญาออกเป็นเงื่อนไขกับการรับประกัน ตามกฎหมาย Common law ซึ่งศาลฎีกาของไทยนำมาใช้เป็นหลักที่จะวินิจฉัยว่าเมื่อมีการผิดสัญญาข้อนั้นแล้ว คู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้หรือไม่ หากข้อสัญญาที่มีการฝ่าฝืนนั้นเป็นข้อที่เป็นเงื่อนไขสาระสำคัญของสัญญา (Condition) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ แต่ข้อที่มีการฝ่าฝืนนั้นมิใช่ข้อที่เป็นหลักประกันสำคัญหรือสาระสำคัญ (Warranty) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็จะใช้เป็นเหตุบอกเลิกสัญญาไม่ได้คงได้แต่ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากฝ่ายที่ผิดสัญญาข้อนั้นเท่านั้น

(3) ข้อสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้านั้นจะต้องถูกนำมาใช้ในการประกอบกิจการค้าของคู่สัญญาดังกล่าว องค์ประกอบข้อนี้มุ่งจะแบ่งแยกระหว่างสัญญาที่ทำในการประกอบธุรกิจการค้ากับสัญญาที่บุคคลทั่วไปทำเป็นครั้งคราว โดยจะถือว่าเป็นสัญญาสำเร็จรูปก็เฉพาะแต่สัญญาที่ทำในทางธุรกิจการค้าหรือการประกอบกิจการอื่นเท่านั้น คำว่า “ประกอบกิจการ” ในองค์ประกอบข้อนี้ แม้จะกว้างกว่าคำว่า “การประกอบธุรกิจการค้า” แต่ส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติของการนำสัญญาสำเร็จรูปไปใช้ก็มักจะเป็นการใช้ในทางธุรกิจการค้านั่นเอง การที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้ามาระบุไว้เป็นข้อสาระสำคัญแห่งสัญญา เพื่อใช้ในการประกอบกิจการของตน อันจะทำให้สัญญานั้นเป็นสัญญาสำเร็จรูป กฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้อง

⁴⁸ จรัญ ภักดีธนากุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 64.

เป็นการนำมาใช้ในการประกอบกิจการตามปกติเหมือนที่มีอยู่ในคำนิยามศัพท์ของคำว่า “ผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพ”

3.2.2.3 บุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรคแรก บัญญัติว่า “ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น” บทบัญญัติในมาตรานี้ใช้บังคับเฉพาะสัญญา 3 ประเภทเท่านั้น คือ สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ สัญญาสำเร็จรูป สัญญาขายฝาก สถานะของบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดนั้นพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1) ผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” หมายความว่า “ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใด โดยมีค่าตอบแทนทั้งนี้การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้าทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้น และให้ความหมายรวมถึงผู้เช่าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าว ซึ่งมีได้กระทำเพื่อการค้าด้วย” แต่ไม่รวมถึงบุคคลดังต่อไปนี้ ผู้ขายสินค้าหรือบริการ เช่น เกษตรกรที่ทำสัญญาขายผลผลิตผลการเกษตรของตนให้แก่พ่อค้าคนกลาง ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อนำไปขายต่อ หรือนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าเพื่อขายต่อไปโดยตรง ผู้ที่ได้สินค้า บริการหรือประโยชน์อื่นใดมาโดยไม่มีค่าตอบแทน ผู้ที่ทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันนี้ให้แก่ผู้บริโภคโดยกระทำเป็นทางการค้าของตน

ความหมายผู้บริโภคตามกฎหมายนี้แตกต่างจากความหมายของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 3 หมายความว่า ผู้ซื้อหรือ ผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

2) คู่สัญญาของสัญญาสำเร็จรูป

สัญญาสำเร็จรูป ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 หมายความว่า “สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน” เป็นการกำหนดองค์ประกอบของ

ข้อสัญญาที่ทำในการประกอบธุรกิจการค้ากับสัญญาที่บุคคลทั่วไปทำเป็นครั้งคราว โดยจะถือว่าเป็นสัญญาสำเร็จก็เฉพาะแต่สัญญาที่ทำในทางธุรกิจการค้าหรือการประกอบกิจการอื่นเท่านั้น คำว่า “ประกอบกิจการ” ในองค์ประกอบข้อนี้แม้จะกว้างกว่าคำว่าประกอบธุรกิจการค้า การที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำข้อสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้ามาระบุไว้เป็นข้อสาระสำคัญแก่สัญญาเพื่อใช้ในการประกอบกิจการของตน อันจะทำให้สัญญานั้นเป็นสัญญาสำเร็จรูปกฎหมายมิได้บังคับว่าจะต้องเป็นการนำมาใช้ในการประกอบกิจการตามปกติเหมือนกับความหมายของคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ” ถึงแม้ว่าจะเป็นการนำมาใช้เป็นครั้งแรกในการประกอบกิจการของตนก็อาจทำให้ข้อประกอบเป็นสัญญาสำเร็จรูปได้แล้ว

3.2.2.4 มาตรการป้องกันการผูกขาดและการค้าที่ไม่เป็นธรรม

1) มาตรการป้องกันการผูกขาดทางการค้า

ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดสามารถสร้างหรือทำลายการแข่งขันได้อย่างมีนัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้ ระบบกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญและกำหนดเกณฑ์การกำกับดูแลที่เข้มงวดต่อพฤติกรรมทางการค้าของผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวโดยมาตรา 50 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดกระทำการในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม โดยพฤติกรรมทางการค้าที่น่าสนใจและกฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นความผิด ดังนี้

ก) การตั้งราคาเพื่อกำจัดคู่แข่ง (Predatory Pricing) ได้แก่ การตั้งราคาสินค้าหรือบริการ ในระดับต่ำมากโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นคู่แข่งต้องออกจากตลาดไป ทั้งนี้ให้สันนิษฐานว่าการตั้งราคาสินค้าหรือบริการต่ำกว่าต้นทุนแปรผันเฉลี่ย (Average Variable Cost : AVC) เป็นการตั้งราคาเพื่อกำจัดคู่แข่ง

ข) การตั้งราคาสินค้าหรือบริการที่ต่ำกว่าต้นทุน (Price Below Cost) ที่เป็นการตั้งราคา สินค้าหรือบริการสูงกว่าต้นทุนแปรผันเฉลี่ย (AVC) แต่ต่ำกว่าต้นทุนรวมเฉลี่ย (Average Total Cost : ATC)

ค) การกำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือราคาขายสินค้าหรือบริการให้คู่ค้าโดยเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม (Price Discrimination) ซึ่งอาจจะกระทำโดยกำหนดราคาซื้อหรือราคาขายสินค้าหรือบริการชนิดเดียวกันให้คู่ค้าต่างรายในราคาที่แตกต่างกันหรือในราคาเดียวกันก็ได้

ง) การกำหนดหรือรักษาระดับราคาสูงอย่างไม่เป็นธรรม (Excessive Pricing) อันได้แก่ การกำหนดราคาขายที่มีผลทำให้ได้รับกำไรสูงกว่าปกติหรือสูงกว่ากำไรที่เคย

ได้รับ โดยพิจารณาการกำหนดราคาขายหรืออัตรากำไรของผู้ประกอบธุรกิจอื่นที่เทียบเคียงกันในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ⁴⁹

(2) กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมให้ผู้ประกอบธุรกิจอื่นซึ่งเป็นผู้ค้าของตนต้องจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ หรือการจำหน่ายสินค้า หรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อหรือขายสินค้าการได้รับหรือให้บริการ หรือในการจัดหาสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจอื่น

(3) ระบุรับ ลด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบ การนำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทำลายหรือทำให้เสียหายซึ่งสินค้า ทั้งนี้เพื่อลดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด

(4) แทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่น โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

นอกจากนั้น มาตรา 57 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ยังกำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นในลักษณะดังนี้

ก) กีดกันผู้ประกอบการรายอื่นอย่างไม่เป็นธรรม

ข) ใช้อำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม

ค) กำหนดเงื่อนไขทางการค้าอันเป็นการจำกัดหรือขัดขวางการประกอบธุรกิจของผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรม

ง) กระทำในลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

2) อำนาจของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 กำหนดให้มี “คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า” มีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ คือ เสนอแนะรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงประกาศกำหนดส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายของธุรกิจใดเพื่อถือเป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าผู้ประกอบธุรกิจนั้นเข้าหลักเกณฑ์เป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด พิจารณาเรื่องร้องเรียนในกรณีบุคคลใดอ้างว่าได้มีการฝ่าฝืน พ.ร.บ. นี้ กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บหรือนำสินค้าไปเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบหรือตรวจวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาด การรวมธุรกิจและการจำกัดการแข่งขันทางการค้า พิจารณาดำเนินคดีอาญาตามผู้เสียหายร้องทุกข์ในกรณีได้รับความเสียหายจากการกระทำอันมีลักษณะผูกขาดทางการค้า ให้

⁴⁹ ศุภวัชร มัลลานนท์. (2563). *ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด*. คอลัมน์กฎหมายเพื่อการพัฒนา ประจำหน้าทัศนะวิจารณ์หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/blog/blogger/115>.

รัฐมนตรีผู้รักษาการมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการซึ่งเรียกว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” ให้มีอำนาจออกหนังสือหรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ แจ้งข้อเท็จจริง เข้าไปในสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจสอบ ตรวจสอบ และยึดพยานหลักฐานหรือทรัพย์สิน เก็บหรือนำสินค้าในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบ ตรวจสอบวิเคราะห์ อาชดเอกสาร บัญชี ทะเบียน หรือหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อประโยชน์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดตามพ.ร.บ.นี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรการเพื่อป้องกันการผูกขาดทางการค้าโดยห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดที่ดี ผู้ประกอบธุรกิจใดซึ่งร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจอื่นที่ดี ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจซึ่งอยู่นอกราชอาณาจักรที่ดี กระทำการใด ๆ อันเป็นการผูกขาด ลดการแข่งขัน จำกัดการแข่งขันในตลาดสินค้าหรือบริการหรือกระทำการอื่นใดอันมิใช่การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งกระทำการรวมธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการผูกขาด หรือความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันและมีผลเป็นการทำลาย ทำให้เสียหาย ขัดขวาง กีดกัน จำกัดการประกอบธุรกิจ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า

ในกรณีที่ต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าก่อนกระทำการดังกล่าวข้างต้น ถ้าผู้ประกอบธุรกิจประสงค์จะกระทำการอันก่อให้เกิดการผูกขาดหรือความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน จะต้องยื่นคำขอตามแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าประกาศกำหนด โดยคณะกรรมการต้องพิจารณาคำขอให้เสร็จภายในกำหนด ๕๐ วัน นับแต่ได้รับคำขอ และในกรณีจำเป็นอาจขยายเวลาออกไปได้ไม่เกิน 15 วัน โดยบันทึกเหตุผลและความจำเป็นไว้ ซึ่งคณะกรรมการมีอำนาจสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้โดยส่งคำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้ประกอบธุรกิจ โดยในคำสั่งนั้นต้องระบุเหตุผล ปัญหาข้อเท็จจริง

ข้อกฎหมาย และลงลายมือชื่อกรรมการที่พิจารณาไว้ด้วย ในกรณีนี้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งได้รับคำสั่งและไม่เห็นด้วยกับคำสั่งมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่ทราบคำสั่งของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า

นอกจากนี้ในกรณีที่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเห็นว่าผู้ประกอบธุรกิจกระทำการฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการผูกขาดทางการค้าตามที่บัญญัติไว้ คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ามีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจระงับ หยุด หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงการกระทำดังกล่าวได้ และถ้าผู้ประกอบธุรกิจซึ่งได้รับคำสั่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าวมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าให้ยื่นต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งของคณะกรรมการ

คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ต้องพิจารณาให้เสร็จสิ้นภายใน 90 วัน นับแต่ได้รับคำอุทธรณ์ แล้วแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้อุทธรณ์ และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

ในกรณีมีบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากผู้ประกอบการกระทำการผูกขาดหรือจำกัดการแข่งขัน โดยไม่เป็นธรรม มีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายโดยให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้บริโภคหรือสมาชิกของสมาคมได้ การฟ้องคดีต้องกระทำภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ได้รับความเสียหายรู้เหตุดังกล่าวนอกจากนี้ยังได้กำหนดโทษทางอาญาแก่บุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติต่าง ๆ ตามที่พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายใช้บังคับได้จริงและบรรลุผลตามความ⁵⁰

3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน (Solar Rooftop) ของประเทศไทยกับต่างประเทศ

จากการที่ได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน (Solar Rooftop) ทั้งของกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนสามารถที่จะวิเคราะห์เปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

3.3.1 การผลิตไฟฟ้าและการติดตั้งอุปกรณ์

กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การลงทุนส่วนใหญ่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมักได้รับสิทธิประโยชน์ (Incentives) การส่งเสริมการลงทุนในรูปแบบการให้เงินอุดหนุนโดยตรง มีการให้กู้ยืมเพื่อการลงทุนโดยการลดอัตราดอกเบี้ย หรือให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ (grant) การรับประกันโดยรัฐบาลหรือการให้กู้ยืมโดยไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย (silent participate) รัฐบาลเยอรมันจะกำหนดเพื่อส่งเสริมการขายตัวของธุรกิจหรือการลงทุนใหม่ การส่งเสริมด้านพลังงานทดแทนพลังงานแสงอาทิตย์ โดยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีเงินอุดหนุนประจำปีประมาณ

⁵⁰ มนต์วี โชติวนกุล. (2561). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับผู้มีอำนาจเหนือตลาดภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 120.

4 พันล้านยูโร อัตราการให้เงินอุดหนุนอยู่ในช่วงร้อยละ 50 ของต้นทุนโครงการทั้งหมดรวมทั้งยังมีการให้เงินสนับสนุนโครงการแก่นักลงทุน โดยตรง (Cash Incentives) เป็นเงินให้เปล่าไม่ต้องชำระคืน เพื่อลดต้นทุนในด้านการติดตั้งอุปกรณ์การผลิต เช่น โครงการ GRW Cash Grants ที่มีอัตราสูงที่สุดจะมี เงินช่วยเหลือสูงสุดถึงร้อยละ 35 ของค่าใช้จ่ายสำหรับกิจการขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ใน ภาคตะวันออกของประเทศ โดยเงินสนับสนุนตั้งแต่ร้อยละ 20 - 30 ของต้นทุนโครงการที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดเพดาน การให้เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ (Interest Reduced Loans) เป็นเครื่องมือหรือโครงการทางการเงินที่เสนอให้นักลงทุนต่างชาติในเงื่อนไขเดียวกันกับนักลงทุนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและอาจถือได้ว่าได้กำไรจากการกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยลดการวางแผนทางการเงินระยะยาวได้และการค้ำประกันของภาครัฐ (Public Guarantees) เป็นการสนับสนุนจากรัฐให้แก่นักลงทุนที่ไม่มีหลักทรัพย์โดยการค้ำประกันกับสถาบันการเงินให้ถึงร้อยละ 80 ของจำนวนเงินกู้ยืม

กฎหมายของแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา มีการส่งเสริมการลงทุนโดยการให้เครดิตภาษีเงินในอัตราร้อยละ 30 บาทของราคาต้นทุนทรัพย์สินการผลิตแผงโซลาร์เซลล์

กฎหมายของประเทศไทย กำหนดให้ผู้ผลิตไฟฟ้าจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ ค่าใช้จ่ายในการเชื่อมระบบเองทั้งหมด

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ ทำให้ทราบว่า การติดตั้งแผงวงจร โซลาร์ เซลล์ในบ้านเรือนของประเทศไทย เจ้าของบ้านจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด โดยไม่มีการอุดหนุนหรือช่วยเหลือค่าอุปกรณ์จากรัฐ และรัฐก็ไม่มีการสนับสนุนราคาอุปกรณ์แผงวงจร ทำให้ต้นทุนในการซื้ออุปกรณ์มีราคาสูงเมื่อเทียบกับต่างประเทศซึ่งรัฐส่งเสริมอุดหนุนราคาทำให้ต้นทุนราคาแผงวงจรถูกลง ประชาชนจึงเสียค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นต้นทุนการติดตั้งไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ ในต่างประเทศยังมีการให้กู้ยืมเงินเพื่อติดตั้งแผงวงจรและยังส่งเสริมให้ประชาชนติดตั้งด้วยนโยบายทางภาษีอีกด้วย

3.3.2 การขายและการรับซื้อกระแสไฟฟ้าของภาครัฐ

กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โรงงานไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์จะได้รับการยกเว้นการเสียค่าไฟ ประมาณ 4.4 เซ็นต์ต่อกิโลวัตต์ (ซึ่งเป็นการที่รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือ) โดย รัฐบาลเยอรมันจะประกันกำไรขั้นต่ำ อยู่ที่ 2.5 เซ็นต์ต่อกิโลวัตต์ มีการนำระบบการประมูลมาใช้เพื่อลดต้นทุนที่เกี่ยวกับผู้บริโภคนั้นที่สุดท้าย ผู้ประกอบกิจการระบบโครงข่ายไฟฟ้าต้องดำเนินการซื้อ ส่ง และจำหน่ายไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนทั้งหมดก่อนเป็นลำดับแรก

กฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ผู้ประกอบกิจการผลิตไฟฟ้า มีการจัดตั้งคณะกรรมการชั่งชั่งกับด้านพลังงานแห่งรัฐบาลกลางมีอำนาจควบคุมการในกำหนดราคาสำหรับ

มาตรฐานในการรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนใช้กระบวนการจัดซื้อตามตลาดอย่างกลไกการประมูลแบบหมุนเวียน (Renewable Auction Mechanism : RAM) เป็นกลไกการจัดซื้อตามตลาดที่ง่ายขึ้นสำหรับโครงการสร้างการกระจายแบบหมุนเวียน (DG) มากกว่า 3 เมกะวัตต์และสูงถึง 20 เมกะวัตต์ โดยอนุญาตให้ผู้ประมูลตั้งราคาของตนเองจัดทำสัญญามาตรฐานง่ายๆ และจะเลือกผู้ที่เข้าร่วมประมูลที่เสนอราคาต่ำที่สุดเป็นผู้ชนะประมูล โครงการทั้งหมดถูกส่งไปยัง CPUC ผ่านกระบวนการตรวจสอบด้านกฎระเบียบที่เร่งด่วน

กฎหมายของประเทศไทย มีการกำหนดราคาซื้อขายไฟฟ้าในราคาหน่วยละ 2.20 บาทเป็นระยะเวลา 10 ปี และจำกัดการซื้อไม่เกิน 50 เมกะวัตต์ต่อปี

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับของต่างประเทศทำให้ทราบว่า ในต่างประเทศนั้นรัฐบาลส่งเสริมให้ประชาชนผลิตและจำหน่ายไฟฟ้า โดยมีการประกันราคาซื้อขายขั้นต่ำ และกำหนดให้มีการรับซื้อด้วยการประมูลตามกลไกตลาด โดยไม่จำกัดปริมาณการรับซื้อ ในขณะที่ประเทศไทยรัฐบาลกำหนดราคาซื้อขายไฟฟ้าเป็นเวลานานและยังจำกัดปริมาณการรับซื้ออีกด้วย

3.3.3 มาตรการในการกำจัดหรือรีไซเคิลแผงเซลล์แสงอาทิตย์เมื่อสิ้นสุดการใช้งาน

กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นรูปแบบเดียวกับ WEEE Directive64 ของ EU (ElektroG) ภาครัฐจัดตั้งสำนักทะเบียนการขึ้นทะเบียนผู้ก่อเกิดขยะ E-Waste ซึ่งได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย เป็นผู้รับผิดชอบในการเรียกคืนหรือรวบรวม และนำอุปกรณ์ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุจากครัวเรือนไปดำเนินการถอดแยก รีไซเคิล หรือส่งต่อไปยัง โรงงานที่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าว ผู้ผลิตหรือภาคเอกชน มีบทบาทสำคัญในการรวบรวม ถอด รีไซเคิล และกำจัด ซึ่งต้องออกแบบอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการรีไซเคิล โดยตามเงื่อนไขของ ElektroG กำหนดให้ การดำเนินการรีไซเคิลต้องทำได้อัตราร้อยละ 80 ของปริมาณน้ำหนัก ผู้ผลิตต้องรวมตัวกันตั้งองค์กรเรียกว่าแผงวงจร Cycle เพื่อเป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการรวบรวม ถอด รีไซเคิลและกำจัด แผงที่ใช้งานไม่ได้แล้ว

กฎหมายของแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา มีการนำระบบมัดจำคืนเงิน หมายถึง การกำหนดเงื่อนไขให้ผู้บริโภคจ่ายเงินมัดจำสำหรับสินค้าบางประเภท เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เจ้าของเหลือหรือวัสดุบรรจุภัณฑ์มาคืนเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ระบบมัดจำและเงินคืนเป็นภาษีเกี่ยวกับการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีเงินคืนเมื่อผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์จะถูกส่งกลับเพื่อนำไปรีไซเคิลผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์

กฎหมายของประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายกำหนดแนวทางการกำจัดแผงวงจรที่ไม่ใช้งานแล้วดังเช่นต่างประเทศ

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศ รัฐบาลให้ความสำคัญกับการช่อมแซมและทำลายแผงวงจร โดยไม่ผลักภาระหน้าที่และค่าใช้จ่ายไปให้ประชาชน มีระบบมัดจำคืนของเก่าเพื่อนำมาของใหม่มาใช้แทน ในขณะที่กฎหมายของประเทศไทยกำหนดให้เป็นภาระ ความรับผิดชอบของประชาชนในการช่อมแซมและกำจัดแผงวงจร ไม่มีระบบมัดจำเงินเพื่อคืนของเก่าเพื่อนำมาของใหม่มาใช้แทน

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าจากครัวเรือนผ่านระบบพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาบ้าน (Solar Rooftop) ของประเทศไทยกับต่างประเทศ

มาตรการส่งเสริมในรูปแบบต่าง	ประเทศไทย	มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
การผลิตไฟฟ้าและการติดตั้งอุปกรณ์	ประชาชนเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด	รัฐให้การสนับสนุนด้วยวิธีการให้เครดิตภาษีร้อยละ 30 ของต้นทุนทรัพย์สินการผลิตแผงโซลาร์เซลล์	รัฐให้การสนับสนุนเงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อการติดตั้งร้อยละ 20- 50 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยไม่ต้องหักภาษี
การขายและการรับซื้อกระแสไฟฟ้าของภาครัฐ	รัฐรับซื้อในราคาตายตัว 2.20 บาทต่อหน่วยและจำกัดการซื้อไม่เกิน 50 เมกะวัตต์ต่อปี	มีคณะกรรมการควบคุมกำหนดราคาและใช้ระบบการประมูลซื้อตามกลไกตลาดให้ผู้เสนอราคาต่ำสุดเป็นผู้ชนะ	รัฐรับซื้อโดยประกันกำไรขั้นต่ำ 2.5 เซ็นต์ต่อกิโลวัตต์และมีนโยบายรับซื้อพลังงานสะอาดก่อนพลังงานประเภทอื่น
มาตรการในการกำจัดหรือรีไซเคิลแผงเซลล์แสงอาทิตย์ เมื่อสิ้นสุดการใช้งาน	ประชาชนเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด	ใช้ระบบมัดจำคืนของเก่าแลกของใหม่นำมาใช้ทดแทน โดยรัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบช่อมแซมและกำจัดทำลายแผงวงจร	รัฐเป็นผู้รับผิดชอบช่อมแซม กำจัด ทำลายแผงวงจร